ئافرەتێکی تەنیا

ژیان و
هەڵبژاردەی هۆنراوەکانی

فروغی فەڕڕوخزاد

ئارام قەرەداغی

٢٠٠١

ناوەرۆك

پێشەکی

فروغ واتە بە ١٧ ساڵی لە پەنا دیواری هەرزەکاریدا دەست پێکردن، ناکامی پێشوەخت و ئەسیری شەیدایی بوون، یاخی بوون لە ژانی دابڕان و ژیان لە سێبەری ئـارەزووە هەڵکشـاوەکانی تەنیاییدا، لەدایك بوونێکی تر لە ٣٠ ساڵیدا و گەیشتن بە لوتکەی وەهمی سەوزی شیعر، ماڵئاوایی لە خێرایی تێپەربوونی زەماناو گەیشتن بە دەمـی سـاردی مـژەری گـۆڕ لـە ٣٢ سـاڵیدا پـێش ئـەوەی لـە مەنـزڵگای پەرییەکی خەمگیـنەوە بگاتـە سـەرەتای وەرزی سـەرماو وشە تەزیوەکان لە کوانووی خەیاڵی داگیرسـاویدا بکـات بـە دەزووی شـیعرەوەو ملوانکـە تازەکەی پێشکەشی شاعیرانی حەپەساوی سەردەمی خۆی بکا، تا جارێکی تر تاقانەیی و بلیمەتی ئەو ئافرەتەیان بـۆ ئیسپات بکاتەوە کە لە تەمەنێکی کورتا توانی کاریگەرییەکی درێژخایەن لەسەر ئەدەبیاتی ئێران بەجێ بهێڵـێ.

تەنیا ئافرەتایەتی فروغ و تایبەتمەندێتی شیعرەکانی نەبوون بەهۆی ئەوەی فروغ وەك بلیمەتێکی سەردەمی خۆی پەنجەی بۆ رابکێشرێ. ناکامی ژیانی تایبەتی و کورتی تەمەن و زۆری بەرهەم و یاخی بوونی فیکری و کارکردن لە بوراەکانی تری هونـەردا، هـەموو ئەمانـە فروغـیان کـردووە بـە ئەفسـانەیەك کە هێشتا تێگەیشتنی ئاسان نیە.

خوێـنەری کـورد زیاتـر فـروغ وەك فـروغی لەدایکبونـێکی تـر دەناسێ، واتە فـروغی لوتکـە بـەڵام فـروغ پـازدە سـاڵ و سێ دیوانی پێچووە تاگەیشتووەتە ئەو قۆناغـە. ئامـانجی ئـەم کتێـبەش ناسـاندنی فروغە وەك ٣٢ ساڵ ژیان و پازدە ساڵ ئـەزموونی شـیعر. هـەر بۆیـەش ئەو هۆنراوانەی هەڵبژێردراون هەر پێنج دیوانەکەی دەگـرنەوە هەرچـەندە لەبـەرهۆی ئاشـکرا زۆربـەی هۆنـراوەکان هـی دیوانـی (لەدایکبوونێکی تر) و (باوەربێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما) ن.

لەگــەل پاراســتنی گــیانی هۆنــراوەکاندا هــەوڵ دراوە جەستەشــیان، تــا ئەوەندەی لەتوانادابێ ، وەك شیعری فروغ بپارێزرێ، واتە شیعرە عەموودییەکان بە عــەموودی تەرجەمــە کــراون و لەهەموو حاڵەتێکدا هەوڵ دراوە مۆسیقای هۆنراەکان پارێــزراوبێ. ئەمــەش بــەلای مــنەوە باشــترین شــێوەی تەســلیم کــردنی ئەمانەتە بە خوێــنەر ئەگیــنا چــۆن بــزانێ فــروغ چۆن دەستی پێ کردووە و بەچی گەیشتووە لە بواری مامەڵەکردن لەگەڵ دارشتنی وشە و مۆسیقای شیعرەکانیدا.

رەنگە زۆر لەم هۆنراوانە پێشتر تەرجەمەکرابن، بەڵام تەرجەمەی شیعر وەك بابــەتی تــر نــیە و ســەلیقەی وەرگــێڕ جیاوازیــیەکی زیاتــری تــێدا دروســت دەکــا. مەرجیش نیە ئەوانەی ئەم کتێبە باشترین تەرجەمە بن، گرنگ ئەوەیە یەك دەستەن و و یەکدەستن و ئاشنایی یەکی یەکپارچەتر دەربارەی فروغ دەخەنە روو.

ئارام قەرەداغی

٢٠٠٠/١/١٣

فروغ لە قەڵەمڕەوی شیعر و ژیاندا[1]

بە پێنووسی بیهروزی جەلالی

مەزن بوو
خەڵکی ئەمڕۆ بوو
هاوپەیوەند بوو لەگەڵ گشت ئاسۆ واڵاکان
لە ئاوازی ئاوو زەویش چەند بە باشی تێدەگەیشت[2]

فروغی فەرروخزاد رۆژی ۱۳۱۳/۱۰/۱۵ ی کۆچیی هەتاوی(بەرامبەر ۱/۱۵/ ۱۹۳۵ ز) لە جیهانێکدا چاوی هەڵهێنا کە جیهانی ئەو نەبوو، دنیای ئەو نەبوو، دنیای خەڵکی تر بوو کە چارەنووسی ئەوو هاوزەمانەکانی ئەویان دیاری دەکرد. منداڵیی فروغ لە خێزانێکدا بەسەر چوو کە کە بەهۆی ئەوەوەی کە باوکی سووپایی بوو ژیانی خێزانەکەی ئاوێتەی زەبر و زەنگ و دەسەلاتی رەها بوو: " دەموچاوی باوکم پڕ لە زەبروزەنگێکی سەیری پیاوانە بوو. ئەو مۆن و ساردو توند بوو. سەربازێکی راستەقینە بە دەموچاوێکی خواستراوەوە یان باشتۆر بڵێم بە دەمامکی خۆدەربازکردنەوە: هەمیشە هەروا بوو. بیرمە هەر کە دەنگی پۆستاڵەکانی بەرز دەبۆوە هەموومان شپرزە دەبووین و خۆمان لەبەرچاوو بەردەستی دوور دەخستەوە. بەڵام هەرئەم باوکە کاتێ جارجار دەهاتەوە سەرخۆی و دەمامکەکەی فڕێ دەدا، بەگەرمترین هەست و سۆزەوە لەباوەشی دەگرتین و جوانترین فرمێسك لەگۆشەی چاوەکانیەوە دەرژانە خوارێ. باوکم عاشقی شیعر بوو و ئێستاش هەر وایە. باوکم بێجگە لە خوێنەدنەوە هیچ سەرگەرمی یەکی تری نەبووە و نیە. باوکم هەمیشە لە دووی لێکۆلینەوەو دۆزینەوە بووە و هەر واشە. هەموو ماڵەکەی پڕ

[1] لەپێشەکیی دیوان اشعار فروغ ـەوە وەرگیراوە، بە مەبەستی کورت کردنەوە، هەندێ پەرەگراف تەرجەمە نەکراوە

[2] سوهرابی سپیهری، هۆنراوی " هاوڕێ" کە شیننامەیە بۆ فروغ

کـردبوو لـە کتێب و ئێستاش ژمارەیەك لەو کتێبانە لە ژووره تۆزداگرتووەکەیدا بەم لاو لادا کەوتوون."[٣]

دایکـی فروغ ئافرەتێکی سادە بوو، دەتووت لەسەردەمی رابوردوودا دەژی، رابـوردووی پڕ لە چاکە وجوانی و نەریتی پیرۆز. " دایکم ژنێك بوو بە مانای تەواوی وشە. ژنێکی سادە دڵ، منداڵ ئاسا و خۆش باوەڕ. ژنێك کە توانای ناسینی خراپەی نـەبوو و هـەموو دنـیا و مـرۆڤەکانی لەشـێوەی بـاش و چـاکەدا دەبـینی، ژنـێك بوو بەستراوە بە هەموو عادەت و نەریتەکانەوە."[٤]

بـراکانی فـروغ بـریتی بـوون لـە ئـەمیر مەسـعوود و مـیهرداد و مـیهران و فـەرەیدوون و خوشکەکانیشـی پـووران و گلۆریـا بوون. فروغ چوارەمین منداڵی ئەم خێزانە بوو.

منداڵی فروغ لە دنیای چیرۆکدای تێپەڕی." لە منداڵیدا شەیدای چیرۆك بوو. باوەگـەورەمان زۆر چـیرۆکی خۆشـی دەزانی و فروغ یەك سات وازی لـێ نەدەهێنا. کاتی گوێی بۆ چیرۆکەکان رادەگرت تووشی دڵگەرمی یەکی سەیر دەبوو."[٥]

تیشـك و بـووك و شـنەی نەسـیم و باڵـندە، رۆشـنایی و ئـاو سەراپای ژیانی منداڵـیی فروغـیان سـەررێژ کـردبوو، بـەجۆرێك کـە دواتـریش لـەدووتوێی جـل و دەفـتـەرەکانی سەردەمی منداڵیدا بەدوای زەمانی ونبووی منداڵیی خۆیدا دەگەڕا. " بەنیسـیبەت منەوەئێسـتاش کـە سـەردەمی مـنداڵی و تەنانـەت لاویشـم (لـەرووی دەروونیـیەوە) تـەواو کـردووە ولـە زۆربـەی ئـەو هەست وسۆزانەی کە خەڵکی لایان وابوو تەنیا بەهۆی منداڵی وناکامڵی یەوە سەرهەڵدەدەن، خاڵی بوومەتەوە، کەچی هێشـتا زۆر شـتی وا هـەن گەرچـی بەرواڵـەت مایـەی پێکەنیـنن، بـەڵام بەتوندی من دەهەژێـنن. هێشـتا کاتـێ سـەرەتای پایـیزی هـەموو سـاڵی کـە دایکـم جلوبـەرگی مـنداڵەکان لـە سـندووقەکان دەردەهێـنێ تـا بـیان دا بەهـەتاو، گـەڕان بـە نـاو

---

[٣] قسەی پورانی فەرروخزاد بۆ رۆژنامەی کەیهان، ١٣٥٠/١١/٢١

[٤] هەمان سەرچاوە

[٥] پورانی فەرروخزاد، هەفتەنامەی بامشاد، ئابانی ١٣٤٧

گیرفانەکانیاندا و دۆزینەوەی دەنکە نۆکێ یان کشمیشێکی گەنیو کە زۆر جار لە بنی گیرفانەکاندا ماون، من تووشی حاڵەتێکی سەیر دەکات. کتوپڕ خۆمم ئەوەندە بچووك و بێگەرد وبێخەیاڵ دێتە بەرچاو. دەنکە گەنم و شادانە کەنووساون بەدەزووی بنی گیرفانەکانەوە دەمگێڕنەوە بۆ ساڵانی زوو. ئەو هەستە ناسك و شادەی سەردەمی منداڵیم زیندوو دەکەنەوە. ئێستاش دەفتەرەکانی مەشقی پۆلی دوو و سێی سەرەتاییم ماون هەموو سامانی من ئەو کاغەزە کۆنانەن کە بە درێژایی ئەم ساڵانە کۆم کردۆتەوە و بۆ هەرکوێ دەچم لەگەڵ خۆمی دەبەم. ئەو کاغەزانەی کە رۆژانێك دەست هاورێکانم لەسەریان نیشانەیەك ، نووسینێك یان وێنەیەکیان کێشاوە. بینینی هەریەکێ لەوانە دەمخاتەوە بیری یەکێ لە رۆژە لەدەست چووەکانی ژیانم و دەڵێی دیسان هەموو شتێکم بۆ تازە دەبێتەوە."[٦]

سەرهەنگ محەمەدی فەرروخزادی باوکی فروغ بەحوکمی کارەکای خۆی شێوازێکی تایبەتیی لەپەروەردەکردنی منداڵەکانیدا بەکار دەهێنا. زۆر حەزی دەکرد منداڵەکانی وەکوو سەربازی سوپا لەگەڵ سەختی و دژواریدا رابێن. " باوکم هەر لەمنداڵییەوە ئێمەی لەگەڵ زەحمەت و دژواریدا راهێناوە. گەرچی لەماڵەکەماندا بەتانیی نەرم و زۆرچاك هەبوو، بەڵام ئێمە لەژێر بەتانیی سەربازیدا نوستووین و گەورەبووین. باوکم بەو شێوازە تایبەتییەی بۆپەروەردەکردنی منداڵەکانی گرتبوویە بەر ئێمەی گەورەکردووە.بیرمە کاتێ لەسەرەتایی بووین بەدرێژایی پشووی هاوین لەگەڵ براکانمدا لەماڵەوە دادەنیشتین و کتێبەکۆنە و رۆژنامە دراومان دەکرد بە زەرف و خزمەتکارەکەمان دەیبرد لەبازار دەیفرۆشتن و پارەکەی بۆدەهێنایەنەوە و ئەو پارەیەی لەمەوە دەستمان دەکەوت جگە لە پارەی رۆژانەی خۆشمان ، بەئارەزووی خۆمان سەرفمان دەکرد. باوکم بەمجۆرە دەیویست پێمان بڵێ کارکردن نەنگ نیە و هەرکەسێ بتوانێ بە بازووی خۆی نان پەیدا بکا هەقیەتی پیاوی خۆی بێ و سەربەرز بێ. ئەڵبەتە ئێمە هیچ پێویستمان بە کارکردن نەبوو،

[٦] فروغی فەرروخزاد، بیرەوەرییەکانی سەفەری ئەورووپا، گۆڤاری فیردەوسی، ساڵی نۆیەم

ئـەوەندەی بـیرم بـێ هەمیشـە بەشێوەیەكی شایستەكەلوپەلی ژیان و خوێندنی بۆ دابین دەكردین. ئەگەر بەلای خەڵكەوە من كەللەرەق وپشت بەخۆبەستووم ئەوە لەو رووەوە قەرزاری شێوازی پەروەردەی باوكمم."[٧]

فـروغ سـەردەمی بێخەیاڵـیی تێـپەراند و چـووە قوتابخانـە. لەم سەردەمەدا فروغ زۆر حاڵەتی جیاوازی هەبوو. " شەیتانێك بوو بەسەر دارو بەردا سەردەكەوت. وەك كوڕگـەل دەچووە سەر پۆپەی درەختەكان و وەك شەیتان بە رەفتاری خەڵكی دەهێـنایە پـێكەنین."[٨] لـە روویـەكی تریشـەوە كـیژۆڵەیەكی " غـەم داگـرتووی بـیانووگری وڕكـن و هەسـتیار بوو كە جاری واهەبوو لەبەر هۆی زۆر هیچ ماوەیەكی زۆر بـەدەنگی بـەرز دەگـریا."[٩] سـەرەنجام فـروغ سـەرەتایی تـەواو كـرد و چـووە سانەوی.

لەبەرئـەوەی بـاوكی عاشـقی شـیعرو ئەدەبـیات بـوو فروغـیش كـە كەم كەم ئـارەزووی خوێـندنەوەی شـیعری لا پـەیدا بووبـوو و لەم سەردەمەدا خوێندنەوەی شیعری زیاتر و گەرمتر درێژە پێدا و وردە وردە شیعر وتن هاتە سۆراغی. " هەرگیز ئـەو رۆژەم لـەبیر ناچـێ كـە فـروغ بۆ یەكەم جار شیعرێكی كورتی نووسی ونیشانی مـنی دا. مـن ئێسـتاش ئـەو شـیعرەم بە دەستوخەتی فروغ لاماوە. لەسەر شێوازی نوێ بوو، بە بڕگەی (دوور لێرە، دوور لێرە) دەستی پێدەكرد. ئەو كاتەە فروغ لە سانەوی بوو."[١٠]

فـروغ خـۆی لـەم بارەیـەوە دەڵـێ:" كـە ١٣-١٤ سـاڵە بـووم زۆر شـیعری غــەزەلم دەنووســی بــەلام قــەت بــلاوم نەدەكــردنەوە. ئــیتر شــیعربوو دەمــوت، بەشـێوەیەكی غەریـزەیی لـە نـاخمدا دەجۆشـا. رۆژی دوو سێ دانە، لە مووبەق، لە سـەر مەكیـنەی جـل دروون. هـەروا دەمگـوت. زۆر یـاخی بـووم، هـەر لەخۆمـەوە

---

[٧] هەمان سەرچاوە

[٨] قسەی پورانی فەرروخزاد بۆ رۆژنامەی كەیهان، ١٣٥٠/١١/٢١

[٩] هەمان سەرچاوە

[١٠] قسەی باوكی فروغ بۆ رۆژنامەی كەیهان، ١٣٥٣/١١/٢٤

دەموت. چونکە یەك لەسەر یەك دیوانم دەخوێندەوە و پڕ دەبووم. تۆزێ بەهرەشم هەبوو. ناچار دەبوو بەجۆرێك هەڵی رژم. نازانم ئەوانە شیعر بوون یان نا بەڵام دەزانم زۆر (مـن) ی ئەو سەردەمە بوون، بێگەرد بوون و ئەزانم زۆر ئاسانیش بوون. مـن هێشـتا نەخەملّیـبووم، زمـان و شـێواز و دنـیای فـیکری خۆمـم بەدەسـت نەهێنابوو."[11]

شـان بەشانی شیعر فروغ لـە دارشـتنی پەخشانیشدا پێشکەوتنێکی باشی بەدەسـت هێنابوو، بەجۆرێك مامۆستای دارشتن باوەری نەدەکرد ئەو پەخشانانەی فروغ لـە پۆلـدا دەیانخوێنێتەوە هـی خـۆی بـن. " یەکێ لە هاورێکانی پۆلی فروغ دەیوت: وانـەی دارشتن بە نیسبەت فروغەوە ناخۆشترین وانە بوو. هەمیشە دەیوت لـە دارشـتن بـێزارم، چـونکە پەخشانی زۆر جوانی دەنووسی و مامۆستاش هەمیشە سەرزەنشتی دەکرد و پێی دەوت: فروغ تۆ ئەمانە لە کتێب دەدزی."[12]

لـە کاتـێدا لە سانەوی دەیخوێند و تەمەنی لە ١٦ ساڵ تێنەپەری بوو، فروغ لـە پـرێکدا شـووی کـرد(١٣٢٩). " فـروغ لـە پۆلـی حەوت بوو کاتێ شووی کرد بە پەرویـزی شـاپور. پەرویـز نـەوەی پـووری دایکمە. ئەوکاتە زۆر دەهاتە ماڵی ئێمە. کابـرایەکی خـۆش مەجلـیس و قۆشمـە بـوو. مـنداڵەکانی لـە خۆی کۆ دەکردەوە و چـیرۆکی هـەزەلی بۆ دەگێرانەوە و فروغ زەق زەق چاوی دەبریە دەمی پەرویز. کە ئـێمە هەسـتمان بـەوە کـرد کە ئەم جووتە عاشقی یەك بوون هەموو سەرسام بووین چـونکە فـروغ لـە پۆلـی حـەوت بـوو و پەرویز زانکۆی تەواو کردبوو، پازدە ساڵ لە فـروغ گەورەتر بوو. کاتێ ویتەویتی شوو کردن بڵاوبۆوە خێزانەکەمان رازی نەبوون بـەڵام زۆری نەبـرد بـاوکم رەزایـەتی دا. کـاتی گواسـتنەوە بیرمـە شـاپور تەنانـەت نەیـتوانی جلـی بووکێنـیش بکرێ چونکە هیچی نەبوو ئەمەش مایەی نارەزایی ئێمە بـوو. بـەڵام فـروغ مانی لە خواردن گرت و تۆرا و وتی من ئاهەنگم ناوێ، جلم ناوێ،

---

[11] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٢٧–٢٨

[12] گۆڤاری زن روز، ئەسفەندی ١٣٤٥

خشـڵم نـاویَ، هیچـم نـاویَ.بەم جۆرە شووكردنێكی سادە و بیَ مەراسیمیان ئەنجام دا."[13]

پـاش تـەواو كردنی پۆلی سێیەمی سانەوی(ناوەندی) فروغ چووە ئامادەیی پیشەیی ئافرەتان و فێری بەرگدروون و وێنەكێشان بوو. ماوەیەكیش لای مامۆستا عەلی ئەسغەری پەتگەر وێنەكێشانی دەخوێند.

ساڵی ١٣٣١ كاتیَ تەمەنی فروغ لە ١٧ ساڵ تێنەپەری بوو، یەكەمین كۆمەڵە هۆنـراوەی بـەناوی (ئەسـیر) ـەوە بڵاوكـردەوە. ئـەم كتێـبە سـاڵی ١٣٣٤ یـش بە هەندیَ گۆڕانكارییەوە دووبارە چاپ كرایەوە.

هـەر لـەم سـەردەمەدا هۆنـراوەیەكی فروغ (گوناهـ) لەیەكیَ لە گۆڤارەكاندا بڵاوكـرایەوە. " كاتـیَ هۆنـراوەی (گونـاهم كـرد) لـە گۆڤـارێكدا بڵاوكـرایەوە جـاڕو جەنجالێكی زۆر لەناو خێزانەكەیدا بەرپا بوو. فروغ جانتاكەی هەڵگرت و ماڵی باوكی بـەجیَ هێشـت. ژوورێكـی لـە پشت سانەوی فیروزكوهی یەوە بەگریَ گرت تا تیایدا بـژی. ئـەو كاتـە تەنانەتە یەك سەرینیشی نەبوو. ئەتوانی بە ئاسانی وەزعی بێنیتە بـەر چـاوی خـۆت" پـارەی نـەبوو، ئیشـی نەبوو، مووچەی نەبوو، لەژێر گوشارێكی زۆردا بوو. فروغ بە دژوارترین بارودۆخ دەستی پیَ كرد."[14]

باوكی فروغ لەم بارەیەوە دەڵیَ:" ژیانی فروغ دوو قۆناغ بوو: كاتیَ دەستی بـە شـیعر وتـن كـرد من هانم دەدا، بەڵام كاتیَ شیعر وتن بووە هۆی دروست بوونی جـاڕو جـەنجاڵ لەدەوری، خەریك بوو ژیانی خێزانیی لێك بترازیَ، پێم خۆش نەبوو، چـونكە لام وابـوو ئـەم هـەنگاوە و ئـەم رێگەیـەی هـەڵی بـژاردووە دەبێـتە هـۆی هەڵوەشانی ژیانی خێزانیی."[15]

[13] پورانی فەرروخزاد، هەفتەنامەی بامشاد، شەهریوەری ١٣٤٧

[14] قسەی پورانی فەرروخزاد بۆ رۆژنامەی كەیهان، ١٣٥٣/١١/٢٤

[15] قسەی باوكی فروغ بۆ رۆژنامەی كەیهان، ١٣٥٣/١١/٢٤

ئـەم دابـڕانەی فـروغ لـە خـێزانەکەی زۆری نـەخایاند. " تکـام لـە فروغ کرد ڕێگـەم بـدا لەگـەڵ بـاوکی قسـە بکـەم و ئاشـتیان بکەمەوە بۆ ئەوەی فروغ بتوانێ بگەڕێـتەوە ماڵـەوە. بـەڵام ئـەو زەمانـە فـروغ زۆر بـاوەڕی بە باوکی نەبوو. باوك و دایکـی لـێك جـودا بـبوونەوەو بـاوکی ژنـێکی تـری هێـنابوو. "[١٦] بـەڵام سەرەنجام نـاوبژی سـەری گـرت. " بـە باوکی فروغم گوت: تۆ لەماڵەوە یەك ژوور بدە بە فروغ ئـەو خۆی ڕێکی دەخات. باوکی ڕازی بوو و ژوورێکی چۆڵی پێدا. فرووغ ڕاخەری بۆ ژوورەکـە کـڕی و هاوڕێکانیشـی هەیەکـە شـتێکیان بـۆ بـرد و بـەموجۆرە ژووەکەی تەرتیب بوو. بیرمە چەند جارێکیش هەر لەو ژوورەدا پێشوازی لە میوان کرد."[١٧]

ساڵی ١٣٣٢ فروغ لەگەڵ مێردەکەیدا کۆچی کرد بۆ ئەهواز تا ژیانێکی تازە دەسـت پـێ بکـات. بـەڵام زۆری نـەخایاند فـروغ گەڕایـەوە بـۆ تـاران چونکە لەگەڵ مـێردەکەیدا نەیانـتوانی بـوو پـێکەوە بژیـن و بەسـەر جیاوازییەکانـیاندا زاڵ بـبن. لەدایکبوونی (کامیار)ی کوڕیشیان نەك هەر ئەم جیاوزازییانەی کەم نەکردەوە بگرە فراوانتریشـی کـرد. " فـروغ تا لەدایکبوونی کامیاری کوریشی هێشتا هەر نەبوو بوو بـە ژنـێکی تـەواو، مـنداڵ بـوو. ئـەو تاتەمـەنی ١٤–١٥ ساڵی زۆر ناشیرین بوو. ئەم ناشـیرینییەی سیماشـی زۆر ئازای دەدا. بەڵام کە کامی هاتە دنیاوە فروغ شکۆفەی کرد. لەپرێکدا جوان بوو. پاش ئەوەش ناکەکی نێوان خۆی و شاپور زیاتر و بەتینتر بـوو. ئـەم ناکۆکیـیە هەرچـی بووبـێ لـە پەیوەندی عاتیفی نێوانیانەوە سەری هەڵ نـەدەدا. فـروغی خوشـکم ژنـێکی مـیزاج سـارد بـوو. ئەگەر زۆر پەنای دەبردە بەر موحیـبەتی زۆر کـەس لەبـەر مەسەلەی عاتیفەیی و غەریزەیی نەبوو، بەڵکو بەهۆی ئەو نەبوونی موحیببەتەوە بوو کە هەموو دڵی ساردکربۆوە. سەرەنجام ناکۆکییەکە پەرەی سەندو فروغ نەخۆش کەوت و ماوەیەك لە ئاسایشگا(ی دەروونی) کەوت. کە دەرچـوو، ماوەیـەکی زۆر دوای ئـەوەی ئاسایشگاشـی بـەجێ هێشـتبوو، هەر حاڵی

---

[١٦] تووسی حایری، هەفتەنامەی بامشاد، ١٣٤٧/٦/١٢

[١٧] هەمان سەرچاوە

خراپ بوو. فروغ و شاپور لە دوو دنیای جیاواز بوون. فروغ هەست ناسك و پەرێشان و سەرشێت بوو بەلاَم پەرویزی شاپور کابرایەکی مەنتیقی و بە حساب و بەکورتی پیاوێکی ئاسایی بوو کە وەك هەموو پیاوانی تر دیدێکی تایبەتی بۆ ژیان نەبوو. هەڵبەتە ئەو دووە نەیانتوانی پێکەوە بژین."[١٨]

سەرەنجام ساڵی ١٣٣٤ لەیەك جواد بوونەوە. فروغ خۆی دەستی لەم جیابوونەوەیەدا هەبوو: " من حەزم نەدەکرد فروغ لە مێردەکەی جودا ببێتەوە بەلاَم ئەو ئەوەندە سوور بوو لەسەر ئەوە تا سەرەنجام جیابووەوە. ئەخلاق و رەفتاری فروغ تایبەت بە خۆی بوو. لەهەمان کاتا کە ئەوپەری میهرەبان و هەست ناسك و بەبەزەیی بوو، بیرورای تایبەت بە خۆیی هەبوو. هیچ شتێك و هیچ کەسێك نەیدەتوانی لەو بیرورایەی یان لەو بڕیارەی کە داویەتی دەست هەڵگرێ. هەرچەندە وەکوو باوك کاریگەریم لەسەری هەبوو بەلاَم کاتێ بڕیاری دەدا بەهیچ جۆرێك نەمدەتوانی کاری تێبکەم. گەرچیش بەرواڵەت ئەمەم پێ ناخۆش بوو بەلاَم لەناخەوە ئافەرینم دەکرد."[١٩]

لەم جیابوونەوەیەدا راستی یەکی تریش شاراوەیە کە نابێ لەبیربکرێ، ئەویش ئەوەیە فروغ ناچاربوو لە نیوان شیعرو ژیاندا یەکێکیان هەڵبژێرێ. بەوکەللەرەقییە غەریزەیی یەی فروغیشەوە کە دەڵێ :" من لەو مرۆڤانە نیم کە ئەگەر ببینم یەکێکی تر سەری داویەتی بەبەردا و شکاوە ئیتر بێمە سەر ئەوباوەرەی نابێ بەرەو رووی بەرد بچم. من تاسەری خۆم نەشکێ مانای بەرد تێناگەم،"[٢٠] ئەو رێگەی شیعری گرتەبەرو پەیوەندی لەرزۆکی نێوان ئەو دوو مرۆڤەی هەڵوەشاند.

---

[١٨] پورانی فەرروخزاد، هەفتەنامەی بامشاد، ٢٦ی شەهریوەری ١٣٤٧

[١٩] تووسی حایری، هەفتەنامەی بامشاد، ١٣٤٧/٦/١٢

[٢٠] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٢٧–٢٨

یاساش، ئەم پەتە لەرزۆکەی عەدالەت، کوڕەکەی لە فروغ سەند و تەنانەت ڕێگەی بینینیشی پێ نەدا. فروغ شازدە ساڵی تەواو تاکۆتایی ژیانی شەیدای کورەکەی بوو بێ ئەوەی ببینێ و سوێندی سەرەکیشی " بەگیانی کوڕەکەم " بوو. کاتێ چاوی منداڵانەی عیشقی ئەویان بەدەسڕی یاسا بەست، فروغی یاخی هیچی بۆ نەمایەوە شەیدا بوون و خۆش ویستن نەبێ، خۆش ویستنێکی شێتانە.

کاتێ کە ئیعتیمادی من هەڵواسرابوو بە پەتی ناسکی عەدالەتاو
لەگشت شارا
دڵی چراکانمیان پارچە پارچە دەکرد
کاتێ کە چاوی منداڵانەی عیشقی منیان
بەدەسڕی تاریکی یاسا دەبەست و
لە لاجانگی پەشێوی ئارەزوومەوە
فوارەی خوێن هەڵ دەقولا
کاتێ کە چیتر ژیانم
شتێ نەبوو، شتێ نەبوو غەیری تیکتاکی کاتژمێری دیواری
لە بۆم دەرکەوت کە دەبێ، دەبێ ، کەدەبێ
وەکوو دێوانە عاشق بم[٢١]

بەمجۆرە بەهۆی شەیدایی شیعرەوە فروغ لە ژیانی خۆی و لە کورەکەی بێبەری ببوو و هۆنراوە ببووە جووت و هاورێیەکی تر. " پەیوەندی نێوان دوو مرۆڤ هەرگیز ناتوانێ تەواو یان تەواوکەر بێ، بەتایبەتی لەم سەردمەدا. بەڵام شیعر بۆ من وەك هاورێیەکە هەر کاتێ پێی دەگەم ئەتوانم بەدڵی خۆم دەردەدڵی بۆ بکەم. شیعر جووتێکە من تەواو دەکات... هەندێ کەس کەموکوری خۆیان بە پەنابردنە

[٢١] باوەربێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما، هۆنراوەی پەنجەرە

بەر خەڵکی تر چارە دەکەن، بەڵام هەرگیز چارە ناکرێ. ئەگەر چارە بکرابا ئاخۆ هەر ئەم پەیوەندییانە خۆیان گەورەترین شیعری دنیای وجوود دەرنەدەچوون؟"[٢٢]

بەنیسبەت فروغەوە شیعر دەرگایەك بوو دەیبەست بە وجوودەوە، شتێك بوو بۆ تەبریر کردنی خودو دۆزینەوەی خود. " شیعر لای من پەنجەرەیەکە هەرکاتێ بۆلای دەچم بەروومدا دەکرێتەوە، دادەنیشم، دەروانم، گۆرانی دەلێم، هاوار دەکەم، دەگەرێم، لەگەڵ وێنەی درەختەکاندا تێکەڵ دەبم و ئەزانم کە لەولای پەنجەرەکەوە دنیایەك هەیە و یەکێك دەبیستێ" کەسێك لەوانەیە ٢٠٠ ساڵ لەمەودوا هەبێ یان ٣٠٠ ساڵ لەمەوبەر هەبووبێ. جیاوازیی نیە. شیعر هۆکارێکە بۆ پەیوەندی کردن بە وجوودەوە بە مانا گەورەکەی. خۆشییەکەی ئەوەیە کاتێ مرۆڤ شیعر دەڵێ دەتوانێ بڵێ: منیش هەم، یان منیش هەبووم. من لە شیعری خۆمدا بەدوای هیچا ناگەرێم بەڵکوو لە شیعری خۆمدا تازە خۆم دەدۆزمەوە."[٢٣]

وردە وردە شیعر لای فروغ بوو بە شتێکی جیددی. شیعر وەڵامێکە دەبی بە ژیانی بداتەوە. " ئێستا شیعر بەلای منەوە مەسەلەیەکی جیددییە.بەرپرسیارییەکە لەبەردەم وجوودی خۆمدا هەستی پێدەکەم. وەلامێکە ئەبێ بە ژیانی خۆمی بدەم. من ئەوەندەی کابرایەکی دیندار بە ئایینەکەی، رێزم بۆ شیعر هەیە."[٢٤] بەراستیش دەبێ وابێ چونکە " شیعر لەراستیدا بەشێکە لە ژیان و هەرگیز ناکرێ جیا لە ژیان و لەدەرەوەی بازنەی ئەو کاریگەییانە دا بێ کە ژیانی واقیعی بە مرۆڤی دەگەیەنێ. ژیانی رووحی و تەنانەت ژیانی مادیش دەکرێ بە چاوێکی شاعیرانە تەماشا بکرێ. لەراستیدا ئەگەر شیعر بێموبالات بێ بەو دەوروبەرو هەلومەرجەی کە تیایدا دێتە کایەوە و گەشە دەکا، هەرگیز ناتوانێ ببێ بە شیعر."[٢٥]

[٢٢] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٤٨

[٢٣] هەمان سەرچاوەی پێشوو

[٢٤] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٧٠

[٢٥] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٧-٨

بـەڵام ئەگـەر شـیعر لای فـروغ بەشـێك لـە ژیـان بووایـە هەرگـیز ئـاوا خـۆی نەدەكـردە قوربـانی و خاچـی لەناوچوونی خۆیی بەمجۆرە نەدەدا بە شانیدا. شیعر لای ئـەو هـەموو ژیـان بوو، هەموو ساتەكانی ژیان لای ئەو ساتی شاعیرانە بوون، " بـاوەڕم بە شتێكی تریش هەیە، ئەویش شاعیرێتی یە لە سەراپای ژیاندا. شاعیرێتی واتــە مرۆڤـێتی. هــەندێ كـەس ئەناسـم رەفـتاری رۆژانـەیان هـیچ پـەیوەندەی بـە شـیعرەكانیانەوە نـیە. یـانی تەنـیا ئـەو كاتـە شاعیرن كە شیعر دەڵێن. پاش ئەوە تـەواو. دیسانەوە دەبنەوە بە مرۆڤێكی رژدی نەوسنی زاڵمی بیرتەنگی چارەرەشی بەخـیلی هـیچ و پـووچ. بـەڵێ مـن قسـەی ئەم جۆرە مرۆڤانەم قبووڵ نیە. من زیاتر گـرنگی بـە ژیـان دەدەم و كاتـێ ئـەم كەسـانە خۆیـان سـنگ دەردەپەرێـنن و هاوا دەكـەن ، مەبەسـتم لـە شـیعرو وتارەكانـیاندا، من قینم هەڵ دەستێو باوەریان پێ ناكـەم. ئەڵـێم بڵـێی ئـەم هاوارهاوارەیـان بـۆ قاپـێ پـڵاو نـەبێ ؟ لـەوباوەرەدام ئەوكەسـەی كـاری هونەری دەكا پێویستە سەرەتا خۆی دروست بكا و كامڵ بكا بۆ ئەوەی بتوانێ حاڵەتێكی گشتگر ببەخشێ بە هەموو دەرك و بیر و هەستەكانی."[٢٦]

سـاڵی ١٣٣٥ فـروغ سـەفەری ئیتالـیای كرد. ئەم سەردانە بیانوویەك بوو بۆ دەربازبوون لەو بارودۆخەی تێیدا گرفتار بووبوو. "گوشاری ژیان، گوشاری دوروبەر و گوشـاری ئـەو زنجیرانـەی بەدەسـت و پـێمەوە بەسـترابوون و منـیش بەهـەموو توانامەوە كۆششم دەكرد لەبەرامبەریاندا خۆم رابگرم، تەواو كەنەفت و پەرێشانیان كـردبووم. مـن دەمویست یەك (ئافرەت) یانی یەك (مرۆڤ) بم. دەمویست بڵێم منیش مـافی هەناسـەدان و هاواركـردنم هەیـە خەلكـیش دەیانویسـت هـاوارم لەسـەرلێو و هەناسـەم لـە سـینەدا كـپ بكـەن و بتاسـێنن. ئەوانـە چـەكێكی تیژیان هەڵبژاردبوو منـیش چـیتر نـەمدەتوانی پێبكەنم" نەك لەبەر ئەوەی پێكەنینم پێنەمابوو ، نەخێر

---

[٢٦] هەمان سەرچاوەی پێشوو ل ٧٠

بـەلکوو هـێزم تـیا نـەمابوو. بۆیـە مەبەستی بەدەست هێنانی توانا و وزەی تازە بۆ دیسان پێکەنین، لە پرێکدا بریارم دا ماوەیەك لەم دەوروبەرە دوور بکەومەوە."[٢٧]

پـاش گەرانـەوە بـۆ ئێران فروغ دەستی دایە هونەرو داهێنان. " فروغ زۆری دەخوێـندەوە، هـەموو شیعرەکانی سەعدی ی لەبەر بوو. غەزەلەکانی حافزی لەبەر بـوو. یـەك لەحـزە وازی لـە خوێـندنەوە نەدەهێـنا. بیرمـە پـێش ئەوەی فروغ کارو داهاتـێکی هەبێ تەنیا ٥–٦ کتێبی هەبوو بەڵام لەم دوایی یەدا کتێبخانەیەکی تەواو گەورەی هەبوو. زۆر کەیفی بە خوێندنەوە دەهات و بیریشی باش بوو. ورد بوو. هەر شـیعرێکی بوتایـە یەکسـەر لەبـەری دەکـرد. شیعرەکانیشـی یـەکجارە دەوت، هـیچ دەسـکاری نەدەکـردن، هــەمووی پــێکەوە دەوت و لەســەر کاغــەزێك پاکنووســی دەکرد."[٢٨]

ساڵی ١٣٣٦ کۆمەڵە هۆنراوەیەکی تری فروغ بڵاوبۆوە بە ناوی (دیوار). ئەم هۆنـراوانە گەرچـی لـەرووی ناوەرۆکـە لـە هۆنـراوەکانی (ئەسـیر) دەچـوون، بـەڵام نیشـانەی بەرەوپێشچوونی فروغـیان پـێوە دیـار بـوو لەمەیدانی شیعر و ئەزموونی تـازەدا. " لـە (ئەسـیر) دا مـن تەنـیا یـەك دەربـڕی سـادەی دنـیای دەرەوە بـووم. ئەوسـەردەمە هێشـتا شـیعر نەچـووبووە نـاخی مـنەوە. بەڵکوو هاومالّم بوو وەکوو مـێرد، وەکـوو دڵـدار، وەکـوو هـەموو ئـەو مـرۆڤانەی ماوەیەك لەگەڵت دەبن. بەڵام پاشتر شیعر لە مندا رەگی داکوتا و هەربۆیەش بابەتی شیعرم گۆرا. چیتر شیعر لای مـن دەربـرینی هەسـت و نەسـتی تایـبەت بـە خـۆم نـەبوو. تـا زیاتـر شـیعر لە مندا دەچەسـپا مـن زیاتـر بـڵاو دەبوومـەوە و جـیهانی تـازەم دەدۆزیـەوە."[٢٩] پاشـتر ئەزموونـەکانی فـراوانتر بـوون و شـاملۆی ناسی و بە دیدی شاملۆ بۆ (زمان) ئاشنا بوو . " کاتێ (ئەو شیعرەی کە ژیانە– شیعری شاملۆ)م خوێندەوە بۆم دەرکەوت

[٢٧] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٥

[٢٨] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ١٥

[٢٩] گفتوگۆی سەدرەدینی ئیلاهی لەگەڵ فروغ، گۆڤاری سپید و سیاە ، ئەسفەندی ١٣٤٥

توانای زمانی فارسی زۆر گەورەیە. بۆم دەرکەوت دەتوانی بە ساکاری قسە بکەی. تەنانەت سادەتریش لە (لەو شیعرەی کە ژیانە). واتە بەهەمان ئەو سادەیی یەی کە ئێستا لەگەڵ ئێوە قسە دەکەم. بەڵام تەنیا دۆزینەوە بەس نیە. وا بۆشم دەرکەوت، پاشان چی؟ لاسایی کردنەوەش تەجرەبەی دەوێ. .."[30]

لە کۆتای ئەزموونێکی زۆردا سەرەنجام فروغ نیما و پانتایی دیدی نیمای ناسی. "من زۆر درەنگ نیمام ناسی و رەنگە بەواتایەکی تر زۆر لەکاتی خۆیدا ناسیبێتم. واتە پاش ئەو هەموو ئەزموون و دڵە راوکە و تێپەراندنی سەردەمی سەرگەردانی و لەهەمان کاتدا گەڕانەدا. زۆر زووتر شاعیرەکانی دوای نیمام ناسی وەك شاملۆ و ئیخوان. لە ١٤ ساڵیدا مەهدی حەمیدی و لە بیست ساڵیدا نادرپوور و سایە و موشیری باشترین شاعیری من بوون. هەر ئەو سەردەمە بوو گوڵچین و لاهووتی و گەیلانیم ناسی و ئەم دوزینەوەیە چاومی لەبەردەم ئەو جیاوازی و مەسەلە تازانەدا کردەوە کە پاشتر لە مێشکمدا شاملۆ رێکی خستن و زۆر پاشتریش نیما بۆچوون و سەلیقەی، ئەتوانم بڵێم هەمیشەییمی، دەربارەی شیعر (دروست کرد) و شێوەیەکی هەمیشەیی پێ دا. .. ناتوانم بڵێم لەچ بوارێکدا لە ژێر کاریگەری نیمادام یان نیم. وردبوونەوە لەمە کاری خەڵکی ترە. بەڵام ئەتوانم بلێم لەرووی فۆرمی شیعر و زمانەوە کەڵك لە شێوازەکانی ئەو وەردەگرم. بەڵام لەولاشەوە– واتە هەبوونی بۆچوونی فیکریی تایبەتیی خۆم و ئەوەی کە لەراستیدا گیانی شیعرە– ئەتوانم بڵێم لەوەوە فێر بووم چۆن بروانم ، واتە ئەو پانتایی نیگای بۆ نەخشە کێشام. من ئەمەوێ بگەمە ئەو رادەیە. رەگ یەکە بەڵام ئەوەی چەکەرە دەکا جیاوازە چونکە مرۆڤەکان جیاوازن. من بەهۆی تایبەتمەندێتی رۆحی و ئەخلاقیی خۆمەوە– بۆ نموونەش ئافرەت بوونم– بێگومان مەسەلەکان بە جۆرێکی

---

[30] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٢٩

تـر دەبینم. من ئەمەویّ نیگای ئەوم هەبێ بەڵام لەپەنجەرەی خۆمدا دابنیشم. نیما چاوی منی کردەوە و وتی: ببینە. ئیتر من خۆم فێری بینین بووم."[٣١]

کتـێبی (یـاخی بـوون) کـە سـاڵی ١٣٣٨ بڵاوبـۆوە دوا ئـەزموونی شـاعیرێك نیشـان دەدات کـە لـە کۆششـی ئەوەدایـە شـێوازی تایبەت بە خۆی بدۆزێتەوە. " لەراسـتیدا (دیـوار) و (یـاخی بـوون) چـنگە رنێـیەکی نائومـێدانەن لـە نـێوان دوو قۆنـاغی ژیـاندا. دووا هەناسـەکانی پـێش جۆرێك قوتار بوونن. پیاو دەگاتە قۆناغی تـێڕامان. لـە لاویـدا رەگوریشـەی ئیحساسات لاوازن بەڵام سەرنج راکێشترن. پاشتر ئەگـەر ئەمانـە لەلایـەن بـیرەوە رێـبەرایەتی بکـرێن یان ئەنجامی بیرکردنەوە نەبن، وشك دەبن و تەواو دەبن. من روانیمە دنیای دەورم، شتەکان و مرۆڤەکانی دەورم و هێڵە سەرەکییەکانی جیهانی دەوروبەرم. کەشفم کرد و کاتێ ویستم دەربیڕم بینیم پێویسـتم بـە وشـەیە. وشـەی تـازە کە هی ئەم دنیایەن. ئەگەر بترسامایە دەمردم بـەڵام نەترسـام. وشـەکانم هێنا. با ئەم وشانە هێشتا شاعیرانەش نەبن خۆ گیانیان تێدایە، دەیان کەین بە شاعیرانە."[٣٢]

فـروغ هــەوڵی دابوو کوڕی سەردەمی خۆی بێ و لە ئاوازی زەمانی خۆی تێ بگا، نە نوقمی ئەدەبی کلاسیکی بێ و نە تواوەی ئەدەبیاتی ئەوروپایی. " یەکێ لە خۆشـبەختییەکانی مـن ئەوەیـە کـە نـەزۆر خۆمـم لە ئەدەبیاتی کلاسیکیی خۆماندا نوقـم کـردووە و نـە زۆر کەوتوومەتـە ژێـر کاریگـەریی ئەدەبی فەرەنگییەوە. من لە نـاخی خـۆم و لـە دنـیای دەوری خۆمـدا بەدووی شتێکدا دەگەڕێم.. لەسەردەمێکی دیاریکــراودا کــە لــەرووی ژیــانی کۆمەڵایــەتی و فــیکری و جــۆری گوزەرانــەوە تایبەتمەندێتـیی خۆیـی هەیـە، نهێنـیی کـار لەوەدایـە دەرك بـەم تایبەتمەندێتیـیانە بکەین و هەوڵ بدەین ئەم تایبەتمەندێتی یانە ئاوێتەی شیعر بکەین. "[٣٣]

---

[٣١] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٢٥

[٣٢] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٢٨

[٣٣] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٣٢

شـان بـە شـانی هونـەر و داهێـنان، شـەیدایی کورەکەی خەیاڵی بەرنەدەدا. فـروغ هونـەری بەکورەکەیـەوە دەویسـت و کورەکەشـی بـە هونـەرەوە. " لە پێش هـەموو شـتێکەوە و لـە هـەموو شـتێك زیاتـر دڵبەسـتەی هونەرەکەمم و پاشان هی کورەکـەم. ئـارەزووم ئەوەیـە کـە کورەکـەم گـەوەرە بـوو بـبێ بـە شـاعیر یـان نووسـەر."[٣٤] بـۆ سـەرکوت کـردنی ئـەم خەیاڵانـە فروغ هەوڵی ئەدا پەنا بەرێتە بەر شـەیدایی تـا خۆی لە خەیاڵاتی بەژانی جودایی لە کورەکەی قوتار بکا. "بەتەواوی ژیانی رابوردووم بەلاوە ناوە. کاتێ لەسەر جادە کامی دەبینم کە ئێستا ئەبێ بالای تاسـەر شـانی مـن هەڵکشـابێ، گـیانم دەلـەرزێ و دڵـم خەریکە بتەقێ. بەڵام لەگەڵ ئەوەشـدا نامـەوێ، نامـەوێ. کـەڵکی ئـەم پـەیوەندی و خۆبەستنەوانە چییە؟ مرۆڤ پێویسـتە بـەدوای جووتـی خۆیـدا بگـەرێ. هەرکەسە جووتێکی هەیە، ئەبێ جووتی خۆی بدۆزێتەوە. چونکە ژیان تەنیا هەوڵدانە بۆ پڕکردنەوەی نوقسانییەکان."[٣٥]

سـاڵی ١٣٣٧ فـروغ خـووی دایـە سـینەما و لـە کۆمپانیای (گوڵستان فیلم) دەسـتی بـەکار کـرد. "بـەلای مـنەوە سـینەما رێگەیـەکی دەربریـنە. ئەوەی کە من ماوەیەکی زۆرە شیعر دەڵێم مانای ئەوە نیە شیعر تەنیا رێگەی دەربرینە. من حەزم لـە سـینەمایە. ئەگەر بتوانم لەهەر بوارێکی تریشدا کاردەکەم. ئەگەر شیعر نەبێ لە شـانۆدا دەوردەبینم. ئەگەر شانۆ نەبوو فلیم بەرهەم دێنم. بەردەوام بوونی ئەمەش لەسەر ئەوە وەستاوە کە قسەکانی من بەردەوام بن، ئەڵبەتە ئەگەر قسەم هەبێ."

یەکـەمین کـاری فـروغ مۆنـتاجی فلـیمی (ئاگـرێك) بـوو. مـانگی دووی ساڵی ١٣٣٧ بیری نەوتی ژمارە شەشی ئەهواز لەکاتی هەڵکەندنا گەیشت بە چینێك گاز و ئاگـری تـێ بـەربوو. ئـەم ئاگـرە بەتیـنە ٧٠ رۆژی خایـاند تا خامۆش کرا. شاروخی گوڵستان نزیکەی ١٥٠٠ مەتر فلیمی لەم ئاگرەدا سەرف کرد. فروغ بە مۆنتاج کردنی ئـەم ئەڵقە فلیمانە فلیمی (ئاگرێك)ی ئامادە کرد بۆ بەرجەستە کردنی گیانبەخشی

---

[٣٤] نامەی فروغ، گۆڤاری خوشە، نەورۆزی ١٣٤٦

[٣٥] نامەی فروغ، گۆڤاری فیردەوسی، ٢٧ ی موردادی ١٣٤٨

و بەجەرگیی کارمەندانیماندووێتی نەناسی کوژاندنەوەی ئاگرەکە. ئەم فلیمە ساڵی ١٣٤١ لە دوازدەهەمین فێستیڤاڵی کورتە فلیمی ڤینیسیا دا مەدالیای زێر و نیشانەی برۆنزی وەرگرت.

ساڵی ١٣٣٨ بەمەبەستی ئاشنا بوون و لێکۆلینەوە دەربارەی بەرهەم هێنانی فلیم سەفەری بەریتانیای کرد. ساڵی ١٣٣٩ دەزگای میللی کەنەدا داوای لە گوڵستان فیلم کرد فلیمێکی دەربارەی ئاهەنگی مارەبرین بۆ ئامادە بکات. فروغ لەم فلیمەدا دەوری بینی و لە ئامادەکردنیشیدا رۆڵێکی باشی هەبوو. لەو فلیمانەی تری کە فروغ دەوری کاریگەری لەبەرهەم هێنانیاندا گێراوە (ئاو و گەرما) و (شەپۆل و مەرجان و خارا) ن.

فروغ جارێکی تر سەردانی بەریتانای کردو پاش گەرانەوەی فلیمی یەك دەقیقەیی (رۆژنامەی کەیهان)ی بەرهەم هینا، کە گەرچی فلیمێکی ریکلامی بوو بەلام شایانی سەرنج بوو. بە مەبەستی بەرهەم هێنانی فلیمێك دەربارەی نەخۆشە گەرەکان، ساڵی ١٣٤١ فروغ سەردانی تەبرێزی کرد. لە گەشتێکی تریدا هاورێ لەگەڵ تیمێکی ٣ کەسیدا ، لەماوەی ١٢ رۆژدا فلیمەکەی بەرهەم هێنا بە ناوی (ماڵەکە رەشە) ئەم فلیمە لەسەر داوای (ئەنجوومەنی کۆمەك بە گەرەکان) بەرهەم هێنرا و دەربارەی نەخۆشە گولەکانی (ئاسایشگای گەرانی باباباغی)ی تەبرێز بوو. لە گفتوگۆیەکدا دەربارەی ئەم فلیمە، فروغ وتوویەتی" یەکەم رۆژ کە نەخۆشە گولەکانم بینی زۆر تێك چووم. ترسناك بوو. لەم گەرخانەیەدا کۆمەڵێك دەژین کە هەموو تایبەتمەندییەکان و هەست و نەستی مرۆڤیان هەیە بەلام لە سیمای مرۆڤ بێبەشن. ژنێکم بینی دەموچاوی تەنیا یەك کونی تێدا بوو ، لەو کونەوە قسەی دەکرد. بەراستی ترسناکە. بەلام من ناچار بووم دڵیان بەدەست بێنم. ئەمانە باش رەفتاریان لەگەڵ نەکرابوو. هەرکەس چووبووە لایان تەنیا عەیبەکانیانی بینی بوو. بەلام بەوخوایە من لەسەر سفرە لەگەڵیان دادەنیشتم، دەستم دەدا لە زامەکانیان، دەستم ئەهێنا بە قاچیانا کە گەری پەنجەکانی خواردبوو. بەم شێوەیە بوو گولەکان باوەریان پێم پەیدا کرد. کە ماڵئاواییم لێکردن دووعایان بۆ کردم. ئێستاش کە

یەك ساڵ بەسەر ئەو کاتەدا تێپەریوە هەندێکیان نامەم بۆ دەنێرن. داوام لێ ئەکەن عەریزەکانـیان بگەیەنمـە وەزیـری تەندروسـتی و پـێی بڵـێم بـرنجەکەیان دەدزن، خواردنـیان نـیە، حەمامیان نیە. لەوێ پیاوێکی گولم بینی کە نزیکەی هەموو گیانی ئیفلیج بوو، لێویشی ئیفلیج بوو، بەدەست لێوی بەرز دەکردەوە قسە بکا، چاویشی کوێـر بـوو. کەچـی هـەر کـە مـنی دەبـینی دەیـوت: ئاخـر ئەوە چەند جارە عەریزە دەنووسـم ژنەکـەم بنێرن بۆ لام، من گولم بەڵام ژنەکەم ساغە و ئەیەوێ لەگەڵ مندا بـژی. ژنـە گولـەکان زۆر سـەیرن. یـەك زەررە جوانییان تێدا نەماوە کەچی هەموو رۆژێ چـاویان دەرێـژن، پەنجـە گولـی خواردووەکانـیان پـڕ لە موستیلەن. تەنانەت ملوانکـە و بازنەکانیشـیان لـە من سەند. ژوورەکانیان پڕە لە ئاوێنە. ئینسانن، چی بکەن ئیتر."[٣٦]

سـاڵی ١٣٤٢ فلـیمی (ماڵەکـە رەشـە) لـە فیسـتیڤاڵیکی ئەڵمانـیای رۆژاوادا خـەڵاتی باشـترین فلـیمی دۆکیومێنتـیی وەرگـرت. فـروغ دەربـارەی ئـەم خەڵاتـە وتبووی " ئەم خەڵاتە هیچ گرنگ نەبوو بەلامەوە. من ئەو لەزەتەی کە پێویستم بوو لـە کارەکـەمم دیـبوو. حەزئەکـەی بووکـێکم بدەنـێ، بـووك چـیە؟ خەڵاتـیش هـەر بووکـە." دەیـەمین فێسـتیڤاڵی ئۆبـەرهاوزن لـە چـواردەیەمین دەورەی خۆیـدا گەورەترین خەڵاتی خۆیی بۆ فلیمە دۆکیومێنتییەکان بە ناوی فروغی فەرروخزادەوە نـاو نـابوو. سـاڵی ١٣٤٣ فـروغ لـە بەرهـەم هێـنانی فلـیمی (خشـت و ئاوێـنە) دا هاوکـاریی کـرد و هـەمان سـاڵیش سەفەری ئەڵمانیاو فەرەنساو ئیتالیای کرد. فروغ لەهـەموو بوراەکـانی هونـەردا ئامادەیی یەکی زۆر چاکی هەبوو. لەشانۆشدا دەوری بینی بوو.

پاییزی ١٣٤٤ دوو فلیم دەربارەی ژیانی فروغ ئامادە کرا. یونیسکۆ فلیمێکی نیوسـەعاتیی ئامادەکـرد و بیرنـاردۆ بیرتلۆجـیش فلیمێکی پازدە دەقیقەیی بەرهەم

---

[٣٦] گفتوگۆی فروغ لەگەڵ گۆڤاری روشنفکر، ساڵی ١١، ئەسفەندی ١٣٤٢

هێنا. ساڵی ١٣٤٥ فروغ سەفەری ئیتالیای كردو لە فیستیڤاڵی فلیمی پیزارۆ دا بەشداری كرد.

لەگەڵ ئەم هەموو چالاكییە بەسوودانەشدا فروغ لای وابوو دەیتوانی زیاتر داهێنانی هەبێ. "واهەست ئەكەم تەمەنم لەدەست داوە و زۆر كەمتر لەوەی ئەبێ بزانم دەزانم. رەنگە لەبەر ئەوەبێ هەرگیز ژیانێكی مەعلوومم نەبووە. ئەو ئەوین و شووكردنە مەسخەرەیەی شازدە ساڵی بناغەی ژیانی داهاتوومی لەرزۆك كرد. من هەرگیز لە ژیانمدا رێنمایەكەم نەبووە. كەس ئامۆژگاری فیكری و رۆحی نەكردووم. هەرچییەكم هەیە هی خۆمە. هەرچییەكم نیە هەموو ئەو شتانەن كە دەمتوانی هەمبێ. بەڵام لاڕێ كردن و خۆنەناسین و گرێكوێرەی ژیان رێگەیان نەداوە پێبگەم."[37]

لەگەڵ هەموو ئەم مەشغوولییەدا نەیدەتوانی كورەكەی لەبیر بباتەوە و سەرەنجام بۆ پڕكردنەوەی جێگەی خاڵیی كورەكەی منداڵێكی بەكوری خۆی قبووڵ كرد. " كاتێ ساڵی ١٣٤١ بۆ وێنە گرتن و ئامادەكردنی فلیمی (ماڵەكە رەشە) چووبووە تەبرێز حسەینی دۆزیەوە. حسەین كوری ژن وپیاوێكی گەڕ بوو لەگەڵ دایك و باوكی لە گەڕخانەی مەشهەد دەژیا. بە رەزامەندی دایك و باوكی كورەكە، فروغ حسەینی لەگەڵ خۆی هێنایەوە بۆ تاران و لەباتی كامی ی كوری دایناو ناوی نا ئەسفەندیار." دەڵێن فروغ لەم بارەیەوە وتوویەتی : فیكر و خەیاڵی كامی ئارامی لێبریبووم، كوشتبوومی، لەناخەوە دەیكرۆشتم. كە حسەین هات حاڵم باشتر بوو. ئەوی راستی بێ جارجار لە دەموچاوی ئەم منداڵەدا كامی دەبینم. كاتێ دەستی دەخەمە ناودەستم و دەست بە قژیدا دەهێنم ناتوانم بڵێم ئەمە حسەینە یا كامی.جیاوازیی نیە، واهەست ئەكەم كورمە."[38]

---

[37] نامەی فروغ، ئارش، ژمارە ١٣، ئەسفەندی ١٣٤٥

[38] هەفتەنامەی بامشاد، ٣٠ی میهری ١٣٤٧

سالّی ١٣٤٣ فروغ کتێبی (لەدایکبوونێکی تر)ی بلاّوکردەوە. بەم کتێبە دەری خست زمانی خۆیی دۆزیوەتەوە و شیعر وتنی سەرلەنوێ لەدایك بۆتەوە. بەلاّم هەستی کەمالّ پەرستیی کە لەو- و لە هەموو هونەرمەندێکی تر- دا هەبوو نەیدەهێشت بەم کتێبە رازی بێ. "من لەبارەی ئیشەکانی خۆمەوە قازییەکی زالّمم. کاتێ سەیری کتێبی لەدایکبوونێکی تر دەکەم حەسرت دەخۆم. بەری چوار سالّ ژیان؟ زۆر کەمە. راستە من ترازووم نەگرتووە بەدەستەوە بۆ کێشانی شیعرەکانم بەلاّم چاوەروانی لەوە باشترم لە خۆم دەکرد و دەکەم. شەو کە ئەمەوێ بچمە ناوجێ لە خۆم ئەپرسم: ئەمرۆ چیت کرد؟ ئەمەوێ بلێم عەیبی ئیشی من ئەوەیە ئەکرا زۆر لەوە باشتر بێ و زۆر باشتر گەشە بکا. بەلاّم من لە جیاتی ئەوەی یارمەتی بدەم رێم پێگرتووە بە تەمەلّی و پشت گوێ خستن و شان هەلّتەکاندن و نائومێدی فەیلەسووفانە و بێماناو دلّساردی کە ئەنجامی بیرتەنگی و هەبوونی چاوەروانیی کەرانەیە لە ژیان. موشکیلەی کاری من ئەوەیە کە هێشتا ئەوەی ئەمەوێ بیلّێم ناتوانم بیلّێم. من تەمەلّم ، زۆر تەمەلّم، هەمیشە لەلایەنە ئیجابییەکانی وجوودی خۆم هەلّدێم و خۆم تەسلیمی لایەنە سەلبییەکانی ژیان دەکەم.

من تەمەنم سی سالّەو بۆ ئافرەت سی سالّی تەمەنی کاملّی یە، هەرچۆنێك بێ جۆرێك کەمالّ. بەلاّم ناوەرۆکی شیعری من سی سالّە نیە، مندالّترە. ئەمە گەورەترین عەیبی کاری منە. پیاو ئەبێ بە هۆشیاری و هەستەوە بژی، من خەیالّ بووم، پەروەردەی فیکریم لەسەر بناغەیەکی راست نەبووە. پچرپچر خوێندوومە و پارچە پارچە ژیاوم و ئەنجامەکەشی ئەوەیە درەنگ بێدار بوومەتەوە- ئەگەر ئەم قسانە بە بێداری دابنرێن-. من هەمیشە زیاترین باوەرم بە دواشیعرم هەیە. ماوەی ئەم باوەرەش زۆر کورتە. زۆر نابا لێی بێزار دەبم و هەموویم بەشێوەیەکی ساویلکانە دێتەبەرچاو.

من چەندین مانگە لە لەدایکبوونێکی تر جودا بوومەتەوە. بەلاّم لەوباوەرەدام دەکرێ لە دوا بەشی شیعری لەدایکبوونێکی ترەوە دەست

پێبکرێتەوە، جۆرێك دەست پێکردنی فیکری. هەست دەکەم دەتوانم لە (پەرییەکەی غەمگین کەماڵی لە ئۆقیانوسە ودڵی لە جووزەلەیەکی داریندا دەچرێ) ـەوە دەست پێبکەمەوە."[39]

فروغ بە کتێبی ناتەواوی (باوەڕبێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما) کە پاش مردنی بڵاو بووەوە ئەو دەست پێکردنەی هێنایە گۆڕێ و بەمەش توانی تەنانەت شاعیرە گەورەکانی سەردەمی خۆشی سەرسام بکا، "بەلای منەوە شیعری فروغی فەرروخزاد شتێکی ترە. هەندی جار شیعری فروغ بەلای منەوە وەك موعجیزەی لێدێ و ئەو بە یەکێك لە کەڵەشاعیرەکانی ئەم سەدەیەی جیهان دەزانم. زۆر لە شاعیرانی بەناوبانگی جیهان کە بە مەزنترین دادەنرێن بەلای منەوە هێشتا زۆریان ماوە بە فروغ بگەنەوە. زۆرجار رێکەوتووە لەهەندێ دێرە شیعری فروغ تەواو حەپەساوم یان تەنانەت زۆرم پێچووە تا بتوانم باوەڕیان پێبکەم."[40]

شیعر بەلای فروغەوە وەك پێویستییەکی ژیانی لێ هاتبوو وەك پێویستی مرۆڤ بە هەناسەدان. " ئەو سەردەمە واتە پێش ١٣٤٢ باوەرم بە شیعر نەبوو. ئەم باوەرنەبوونەش چەند قۆناغێکی هەبوو. سەردەمێك من بۆ خۆشی و کەشخەیی شیعرم دەوت. کاتی لەسەوزە پاکردن دەبوومەوە پشتی گوێچکەم دەخوراند و دەموت دەبا برۆم شیعرێك بنووسم. ئینجا سەردەمێك هات هەستم دەکرد ئەگەر شیعر بڵێم شتێکم بۆ زیاد دەبێ. ئێستا ماوەیەکە کە شیعر دەڵێم هەست دەکەم شتێکم لێکەم دەبێتەوە. واتە شتێك لەخۆم دەتاشم و دەیدەم بە خوێنەران. هەربۆیە شیعر وەك کارێکی جیددی لێهاتووە بۆم، ئێستا دەمارگیرم بەرامبەری. سەردەمێك کە شیعرم دەوت گاڵتەم پێی دەهات بەڵام ئێستا ئەکەر گاڵتە بەشیعرم بکەن توورە دەبم چونکە خۆشم دەوێ. ماوەیەکی زۆرم پێچووە تابتوانم ئەم شتە کێوییە بۆ خۆم دەستەمۆبکەم و پاشانیش زۆر زەحمەتم کێشا تا بەناخمدا بردمە

---

[39] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٣٩ بەدواوە

[40] گفتوگۆی عەلی ئەسغەری زەررابی لەگەڵ ئەحمەدی شاملۆ، گۆڤاری فیردەوسی، فەروەردینی ١٣٤٥

خـوارەوە و تـێکەڵاوی بـووم و بـە جۆرێك ئاوێتەی یەك بووین کە جودا کردنەوەمان لەیەکتر ئاسان نەبێ."[٤١]

هـەندێك دەڵـێن شـیعری فـروغ دەنگـی ئافـرەتی دیلکراوە بەدرێژایی مێژوو. بەڵام فروغ خۆی باوەری بەم قسەیە نەبوو. شیعری فروغ چەند دەربری ئازارەکانی ئافـرەتی سـەردەمی خۆیـەتی ئـەوەندەش دەتوانـێ دەربـری ژانـەکانی پیاو بێ. " ئەگەر شیعری من تارادەیەك حاڵەتی ژنانەی هەیە، ئەمە زۆر ئاسایی یە چونکە خۆم ئافـرەتم. خۆشبەختانە من ئافرەتم بەڵام ئەگەر مەسەلە پێوانەی بەها هونەرییەکان بێ، ئیتر رەگەز دەور نابینێ. لەراستیدا ئەم شتە راست نیە. راستە ئافرەت بەهۆی سروشتی جەستەیی و هەستی و رۆحییەوە، بیر لە هەندێ شت دەکاتەوە کە رەنگە پـیاو گـرنگی پـێ نـەدا و دیدێکـی ژنانەی هەبێ بەرامبەر هەندێ مەسەلە کە لەگەڵ دیـدی پــیاودا جـیاواز بــێ. مــن لــەوباوەرەدام ئــەو کەسـانەی کـاری هونــەری هەڵدەبژێـرن بـۆ دەربـرینی وجـوودی خۆیـان، ئەگـەر بێـتو رەگـەزی خۆیان بکەنە سـنوورێك بـۆ کـارە هونەرییەکانـیان، ئـەوا لـەوباوەرەدام هەمیشـە لەوئاسـتەدا دەمێنـنەوە و ئەمـەش راست نیە. من ئەگەر وا بیر بکەمەوە کە لەبەر ئەوی ئافرەتم ئـەبێ هەمیشـە دەربـارەی ئافرەتایەتی خۆم قسە بکەم، ئەم کارە وەك شاعیر نەك وەك مرۆڤ، دەبێتە هۆی راوەستان و جۆرێك پووکانەوە. چونکە ئەوەی کە ئاشکرایە ئەوەیـە پێویسـتە مـرۆڤ لایەنـە ئیجابییەکانی وجودی خۆی بەجۆرێك پەروەردە بکا بگاتـە ئاسـتی بـەها مـرۆیی یەکان. بنچینەی کار مرۆڤە، ئافرەت و پیاو گرنگ نیە. بەهـەر حـاڵ مـن کـە شیعر دەڵێم ئەوەندە بیر لەم مەسەلەیە ناکەمەوەو ئەگەریش شتێك هەبێ زۆر بێئاگایانەیە، ناچارییە."[٤٢]

---

[٤١] گفتوگۆی سەدرەدینی ئیلاهی لەگەڵ فروغ، گۆڤاری سپید و سیاه ، ئەسفەندی ١٣٤٥

[٤٢] گفتوگۆ لەگەڵ فروغ، ل ٢١–٢٢

ئەو ژانەی لە هۆنراوەی فروغ دا شەپۆل دەدا ژانی بەسۆی مرۆڤی سەردەمی خۆیـەتی، ئەو مرۆڤەی کە پاش شۆرشی پیشەسازی لە چوارپیانی زەوالی بەهاکاندا وەسـتاوە و ئـەم سـزا دژوارە هـێزی لابـریوە. فـروغ ئەگـەر شـیعر دەڵێ بەرخۆدانە لەبەرامـبەر ئەم زەوالەدا و کۆڵ نەدانە لەبەردەم زەوالی مەزندا – واتە مەرگ: " لە سـەردەمێکدا دەژین کە هەموو پێوەر و چەمکەکان خەریکن مانای خۆیان لەدەست دەدەن و خـەریکن – نامـەوێ بڵـێم بێنرخ– لەرزۆك دەبن. دنیای دەرەوە ئەوەندە ئاوەژووە نامەوێ باوەری پێبکەم.

مـن نـاتوانم بڵـێم بۆچـی شـیعر دەڵێم. وابزانم هەموو ئەوانەی کاری هونەری دەکـەن ، هۆیەکـەی – یـا لانـی کـەم یـەکێ لـە هۆیـەیکانی– جۆرێـك پێویسـتیی بەئاگایانەیـە بـۆ رووبەرووبوونەوە و راوەستان لەبەردەم مەرگدا. ئەمانە مرۆڤانێکن ژیانـیان زیاتر خۆش دەوێ و تێی دەگەن، هەروەها مردنیش. کاری هونەری جۆرە هەولێکە بۆ مانەوە یان هێشتنەوەی (خود) و رەتکردنەوەی مردن.

هـەندێ جـار دەلێم راستە مردنیش یەکێکە لەیاساکانی سروشت، بەلام مرۆڤ تەنـیا لەبـەردەم ئـەم یاسـایەدا هەسـت بـە بچـووکی و کەمـیی خـۆی دەکـات. مەسـەلەیەکە هـیچ چـارەی نـیە. تەنانـەت ناشـکرێ بـۆ لەناوبردنی هەولیش بدرێ، کـەڵکی نـیە، ئـەبێ هـەبێ، زۆر باشیشـە. ئەمـە لـێکدانەوەیەکی گشـتییە و رەنگـە گێلانەش بێ."[٤٣]

فـروغ جارێك هەولی خۆکشتنی داوە، " پێنج شەش ساڵ لەمەوبەر(١٣٤١– ١٣٤٢) فـروغ جارێك هەولی خۆکوشتنی دا. بە یەکجار شووشەیەك حەبی گاردینالی خواردبوو. دەمەو خۆراوا کارەکەرەکەی پێی زانیبوو و بردبوویان بۆ نەخۆشخانەی ئەلـبورز. کـە ئـێمە گەیشـتینە نەخۆشـخانەفروغ بـێهۆش بـوو. کـە رزگـاری بـوو، هەرچـەند لـێم پرسـی بـۆ هـەولی داوە خـۆی بکـوژێ هـیچ قسـەی نەکـرد. بـەلام کارەکەرەکەی پێی وتین ئەو رۆژە لەگەڵ گوڵستان شەری کردووە و فروغ پاش ئەو

[٤٣] هەمان سەرچاوەی پێشوو

شەرو دەمەقاڵەیە حەبەكانی خواردووە. فروغ لە رووی رۆحییەوە سەقامگیر نەبوو، مـانگی دوو سـی جـار تووشـی كێشەی دەروونی دەبوو. لەو كاتانەدا خۆی لەهەموو شت و هەموو كەش بە دوور دەگرت. دەرگای لەخۆی دادەخست و دەگریا."[٤٤]

فـروغ لـە یـەكێ لـەم گۆشـە نشـینییانەیدا دەڵـێ " مێشـكم لـێڵ و دڵـم گـیراوە.ئـیتر بـێزاربووم لەوەی هەر تەماشاچی بم. هەركە دەگەمەوە ماڵ و بەتەنیا دەمێـنمەوە كـتوپڕ واهەسـت دەكـەم تـەواوی ئەورۆژەم بەسەرگەردانی و ونی لەناو حەشـاماتێكدا بەسـەربردووە كـە هـی مـن نین و نامێننەوە. لەناو ئەم هەموو مرۆڤە جۆراوجۆرەدا ئەوەندە هەست بەتەنیایی دەكەم جاری واهەیە قوڕگم وەختە لەداخا بـتەقێ."[٤٥] دڵـتەنگی و تەنـیایی فـروغ بێـپایان بـوو ،"دڵم گیراوە..گیراوە..گیراوەو لـێرە تـەواو تەنـیا كـەوتووم. ئـێوە هـەمووتان رۆشتوون. دایكم هەمیشە غەمگینەو باوكیشم مەگەر بەس سەلامی لـێبكەم. ئێستاش كە ئێستایە هەندێ جار دادەنیشم و دەگریم."[٤٦]

هـەندێ كـەس ئەیانویسـت عیشـقی فـروغ وەك رابواردنی باوی ژیانی خۆیان سـەیر بكـەن بـەڵام "بەبۆچـوونی مـن هـەموو ئـەو شـتانەی دەربـارەی پـەیوەندی عاشقانەی فەرروخزاد وتراوە هەموو قسەلۆكن. فەرروخزاد ئەوەندە مرۆڤێكی تەنیاو مـاندوو بـوو ناچـار بـەدوای پەناگەیـەكی رۆحـیدا دەگـەرا. سروشـتییە چـونكە هەر مرۆڤـێك مەبەستێكی هەیە و بۆ مەبەستێك دەگەرێ. بەڵام هەستی مەرگ و تەنیایی و بێـتوانایی جەوهـەری فـیكریی فەرروخـزاد پـێك دەهێنن. هەربۆیەشە شیعرەكانی مانایـەكی سـەیریان لەگـەڵ مردنـیدا پەیدا كردووە. ئەو بەراستی نەیدەزانی لەدووی چییە. بەدوای زۆردا نەدەگەرا و رەنگە لەسەردەمی ئاشنایەتیی لەگەڵ گوڵستاندا (ئیـبراهیمی گوڵسـتان) بـەهۆی كەللـەرەقی یـان نائومێدیـیەوە، سـەرنجی یـەك دوو كەسـی تریشی دابێ، بەڵام دڵنیام ئەم بایەخ دانە هەرگیز لەرادەی هاورێیەتی پاك و

[٤٤] پورانی فەرروخزاد، هەفتەنامەی بامشاد، ئابانی ١٣٤٧

[٤٥] نامەی فروغ، ئارش، ژ ٣، ئەسفەندی ٤٥

[٤٦] نامەی فروغ، گۆڤاری فیردەوسی، ٢٧ی موردادی ١٣٤٧

دڵسۆزانە تێنەپەریوە چونکە فەرروخزاد بەهۆی ئەو ئەزموونە تاڵەوە کە لە رابوردوو و خەڵکانی رابوردووی خۆی دیبووی، تەنیا لەدووی ئەوە بوو یەکێك بدۆزێتەوە بیکا بە پاڵپشت وپەناگەی خۆی و بەس."[٤٧]

گەرچی فروغ لە لوتکەی کەماڵ دا بوو بەڵام وەك زۆربەی هونەرمەندان وەزعی مادیی گوزەرانی لە لانی کەمی پێویست بۆ ژیانێکی ئاسایی کەمتر بوو. "خۆم لە وەزعێکی مادیی خراپدام. زۆرجار لەناوەراستی مانگدا پارەم پێنامێنێ و کەسیشم نیە کۆمەکم بکا. ئێستا ناوەراستی زستانە و هێشتا زۆپام نیە. لەتاو تەنیایی وەك سەگ ئێش دەکەم. ژیان هەروایە... هەمیشە تەنیایت و تەنیایی بن کەنت دەکا و دەتهارێ. من قیافەم زۆر تێکشکاوە و پرچم لێی سپی بووە و خەیاڵی داهاتوو دەمترسێنێ."[٤٨]

" کێ ئەزانی فروغ بەراستی چی بوو، کێ بوو؟ بێجگە لە سێ چوار کەس کە بەردەوام لەدەوروبەری بوون. کێ ئاگای لە گریان و حاڵاتی غەمگینانەی ئەو هەبوو؟ کێ دەزانێ جاری واهەبوو فروغ چەندین هەفتە نەخۆش بوو و پارەی دکتۆر و دەرمانی نەبوو؟ یان زستانان لە ناوەراستی مانگا بەهۆی نەبوونی نەوت و بێپارەیی یەوە زۆپای دانەدەگیرساند؟ فروغ ئەو پارەیەی کە دەبوایە نەوتی پێبکرێ ئەیدایە پای خوێندنی من لە ئەڵمانیا، یان لەو منداڵەدا سەرفی دەکرد کە کە لە گەرخانە هێنابووی و کردبووی بەمنداڵی خۆی، یا ئەیدا بە کەسێ کە لەخۆی نەدارتر بوو. ئینجا بە سەعات و بەرۆژ لە ناو ژوورە دەرگاداخراوەکانی ماڵەوەیدا دادەنیشت و بیری دەکردەوە، شیعری دەنووسی و ژیانی خۆیی تێدا شی دەکردەوە. لە زۆربەی نامەکانیدا ئەم رستەیە دەبینرێ: ئێوە هەمووتان رۆشتوون و من لێرە تاك و تەنیا کەوتووم و وەختە لە تەنیاییدا بمرم."[٤٩]

---

[٤٧] م. ئازاد، هەفتەنامەی بامشاد، ١٣٤٧/٦/١٩

[٤٨] نامەی فروغ، گۆڤاری فیردەوسی، ٢٧ی موردادی ١٣٤٧

[٤٩] ف.فەرروخزاد، گۆڤاری فیردەوسی، ٢٧ی موردادی ١٣٤٨

هەرچەندە لە کۆتایی ژیانیدا بەهۆی کارە سینەمایی یەکانیەوە تارادەیك گوزەرانی باشتر بووبوو بەڵام -بە پێچەوانەی زۆر لە ژنانی سەردەمی خۆیەوە- هیچ نرخی بۆ پارە دانەدەنا و حەزی لە سادەیی بوو. "سەرو وەزعی رواڵەت بەلایەوە گرنگ نەبوو. سادەی دەپۆشی و موستیلەو بازنی نەدەکرد بەخۆیەوە. ئەم کارانەی بە بچووك دەزانی."[٥٠] " تەنیا شتێك کە بیری لیَ نەدەکردەوە پارەبوو. کە مرد تەنیا ٣٧ تومان و٨ ریاڵ و یەك پاکەت جگەرەی لیَ بەجێما."[٥١]

لەگەڵ ئەوەشدا سەلیقەی هونەرمەندانەی خۆی لەگەڵ ئەم سادەیی و خاکێتیەدا تێکەڵ دەکرد ورەنگێکی تایبەتی دابوو بە ژیانی، "زۆر جوان و بەسەلیقەو کەمیَ رۆشنبیرانە ماڵەکەی رازاندبۆوە. دیاربوو ماڵەکەی خۆش دەویَ. ژووری میوانی بچووك بوو، بە هەندیَ شتی بچووکی جوان رازاندبوویەوە. یەك دوو تابلۆی وێنەشی بە دیواردا هەڵواسی بوو کە بیرم نەماوە دەسکردی کیَ بوون."[٥٢]

فروغ خۆشی دەستی وێنە کێشانی هەبوو و "زۆر بە ئاسانی لە وێنەکێشان تیَدەگەیشت و هەستی پیَدەکرد. زۆرباش رەنگەکانی دەناسی. لە هێڵکاریدا لێهاتوو بوو. یەك دوو مانگ پێش مردنی دووبارە بای دابۆوە بەلای وێنە کێشانداو بۆیەو فڵچەو شتی تری کری بوو. دوو تابلۆی بە بۆیەی زەیتی کێشا کە یەکێکیان پۆرترەیەکی حسەین بوو- کوری ژنێکی گول- کە فروغ کردبوویە کوری خۆی."[٥٣]

لە بواری مۆسیقادا جگە لە مۆسیقای رۆژاوایی فروغ مەیلێکی تایبەتی لە مۆسیقای ئێرانی بوو، " مۆسیقای ئێرانی لەرووی ئەو خەم و خەفەتەی کە تێیدایە، حەزم لێیەتی. من لە ئەسڵا حەزم لە خەفەتە و لەززەت لە ئازار وەردەگرم."[٥٤]

[٥٠] قسەی ئەمیرمەسعودی فەرروخزاد بۆ رۆژنامەی کەیهان، ١٣٥٣/١١/٢٤

[٥١] ف. فەرروخزاد، گفتوگۆ لەگەڵ رۆژنامەی کەیهان، ١٣٥٣/١١/٢٤

[٥٢] م. ئازاد، هەفتەنامەی بامشاد، ١٩ی شەهریوەری ١٣٤٧

[٥٣] گۆڤاری زن روز، ١٣٤٥/١٢/١٦

[٥٤] نامەی فروغ، گۆڤاری خوشە، نەورۆزی ١٣٤٦

فروغ لەتەمەنی ٣٢ ساڵیدا وا بیردەکاتەوە " خۆشحالم کە پرچم سپیی بووە و تەوێڵم خەتی تێکەوتووە و لە نێوان برۆکانمدا دوو لۆچی گەورە لە پێستمدا پەیدا بوون. خۆشحاڵم کە چیتر خەیالاتی و خەوناوی نیم. ئیتر وا خەریکە ئەبم بە ٣٢ ساڵ، گەرچی کە دەبی بە ٣٢ ساڵ مانای ئەوەیە ٣٢ ساڵت لە بەشە ژیانی خۆت خستۆتە لاوە و تەواو کردووە. بەلام لەپای ئەوە خۆمم ناسیوە."[٥٥] لە شوێنێکی تردا دەڵێ "من لە دنیادا هیچ ئارەزوویەکی ترم نیە. واهەست دەکەم هەموو ئاواتەکانم هاتوونەتە دی. بەلام ئەشزانم، یان رەنگە لام وابێ، مرۆڤ ئارەزووی نەبێ ئەمرێ. ئەمەش بەراستی ترسناکە. زۆر ترسناکە. ئەترسم کورەکەم نەبینم. ئەمەش زۆر ترسناکترە."[٥٦] " هەندێ جار وادەزانم هەر لەحزەیەك رەنگە بتوانم ئەم ژیانە بەجێ بهێلم چونکە دلم بەهیچ خۆش نیە."[٥٧] زووتریش وتبووی " دەترسم پێش ئەوەی خۆم بۆی دەچم بمرم و کارەکانم بە نیوە ناچڵی بمێننەوە."[٥٨]

سەرەنجام دوارۆژی ژیانی فروغ (دووشەممە ٢٤ی بەهمەنی ١٣٤٥) هاتە پێش. " دوا رۆژ کە پێکەوە نانی نیوەرۆمان خوارد کاتژمێر سێی عەسر بوو. من هەستام برۆم بۆ ئیش، ویستم ئەویش بگەیەنم، وتی: تۆ ئەوەندە هێواش دەئاژۆی پیاو حەوسەڵەی نامێنێ. ئینجا بەو ئۆتۆمبیلە رۆیشت کە لە ستۆدیۆوە ناردبوویان بە شوێنیدا."[٥٩]

فروغ لە ژیانیدا شەیدای خێرایی بوو"بۆ من تەنیا مەسەلەی خێرایی لە ئارادابوو. وەك بلێی ئەم خێراییە وەلامێکە بۆ سەرکوتی و خامۆشی دەروونم و دام دەسەکنێنێ. کاتێ بە خێرایی دەرۆم ناتوانم بیر لە هیچ شتێك بکەمەوە. ئەمەشم بەلاوە خۆشە. هەست دەکەم باری بەرپرسیارێتییەکی گەورە لەسەرشانم

---

[٥٥] نامەی فروغ، ئارش، ئەسفەندی ١٣٤٥

[٥٦] گفتوگۆی فروغ، گۆڤاری روشنفکر، ساڵی ١١،ئەسفەندی ١٣٤٢

[٥٧] نامەی فروغ، گۆڤاری فیردەوسی، ٢٧ی موردادی ١٣٤٨

[٥٨] هەمان سەرچاوە

[٥٩] قسەی محەمەدی فەرروخزاد بۆ کەیهان، ١٣٥٣/١٢/٢٤

لادەچێ. خۆم لەو خێرایی یەدا بەرەڵا دەكەم كە بەگورجی بەرەو پێشم دەبا. ئەم تەیكردنی رێگەیە بۆ من وەك نەفەس تازەكردنەوە وایە."[٦٠]

كاتژمێر سێی پاش نیوەرۆ، دوو شەممە ١٣٤٥/١١/٢٤ (رێكەوتی ١٣/٢/١٩٦٧ ز) ، فروغ بە خێرایی " بەرەو ستۆدیۆ دەچوو. فروغ منداڵ و پەلەوەری زۆر خۆش دەویست. دەیوت ئەمانە پاكترینن. سەرەنجامیش گیانی خۆیی لەپێناوی ئەو خۆشەویستیەی منداڵ دا دانا. ئەو كە هاورێی دێرینی منداڵان بوو كاتێ كە بینی ئۆتۆمبیلی قوتابخانەی شەهریاری ناوچەی قولهەك لەبەردەمیدا قوت بووەوە، بۆ ئەوەی خۆی پێدا نەكێشێ لای دا بەلای راستا و لەجادەی سەرەكی دەرچوو. تەنیا زەردەخەنەی یەك منداڵ كە لە مردن قوتار بووبوو بۆ فروغ بەس بوو. لەپشتی شووشەی ئۆتۆمبیلەكەی خۆیەوە دەیبینی منداڵەكان بەترسەوە دەڕواننە ئۆتۆمبیلەكەی ئەم. ئۆتۆمبیلەكەی لە رێگە دەچوو بەڵام هەر نەیتوانی خۆی لە پێدادانی ئۆتۆمبیلی قوتابخانەكە لابدا. خۆی پێدا كێشا بەڵام زۆر بەهێز نەبوو. بەهۆی ئیستۆپە توندەكەوە سەری فروغ كێشای بە جامی پێشەوەی جێبەكەیدا و لووتی لە ناوەراستا بریندار بوو. دەرگای جێبەكە كرایەوە و فروغ و خزمەتگوزاری ستۆدیۆی گوڵستان، كە لە پشتەوە دانیشتبوو، هەردوكیان پەڕینە دەرەوە. سەری فروغ بەر دەرگاكە كەوت و گوێچكەی چەپی بەسەختی بریندار بوو، ئەوەندی نەمابوو لێببێتەوە. ئینجا فروغ كەوتە سەرجادە و سەری كێشای بە جۆگەی رۆخی جادەكەدا و شكا. گەیاندیانە نەخۆشخانە بەڵام ئەفسووس، كار لە كار ترازابوو."[٦١]

پاش نیوەرۆی چوارشەممە، ٢٦ی بەهمەنی ١٣٤٥، خاكی وەرگر –كە ئیشارەت بوو بە خامۆشی– بەو دەمە ساردە مژەرەیەوە– كە شێوەی گۆری وەرگرتبوو، هەڵی لووشی. " ئەمبولانسێكی سپیی بە گوڵداپۆشراو هێواش هێواش

[٦٠] فروغی فەرروخزاد، بیرەوەرییەكانی سەفەری ئەوروپا، گۆڤاری فیردەوسی، ساڵی نۆیەم

[٦١] مەسعودی بیهنود، گۆڤاری روشنفكر، ئەسفەندی ١٣٥٣

لـە جـادەی گۆرستانی زەهیرودەولە نزیك دەبێتەوە. ورتە ورتە و گریان. تەرمەكە لـە ئەمـبولانس دەردەهێـنن. فـروغ، ناسـك وەك شـیعرەكانی، لـە ژێـر شـاڵی سـەر تابووتەكـەدا راكشـاوە. ئەحمـەدی شـاملۆ و سیاوەشـی كیسرایی و مەهدی ئیخوان سـالیس و هوشەنگی ئیبتیهاج(سایە) و ساعیدی و چەند كەسێكی تر تابووتەكەیان لەسەرشـان گرتووە. دیسان باران دەست پێدەكاتەوە و فرمێسكیش. بەڵام هاواری سەڵەوات گوێی لەو دوانە نیە. تەرمەكە لەسەر شانی ئەوچەند نەفەرە تا گۆرستان دەبرێ و لەكەناری گۆرەكەدا دادەنرێ.

كام لوتكەیە، كام بەرزاییی؟
مەگەر هەموو ئەم رێگە پێچاوپێچانە
لەو دەمە ساردە مژەرا
پێك ناگەن و تەواو نابن؟[٦٢]

كـاری گۆرهەڵكـەن وا تـەواو دەبـێ. ئـەوا خـەریكن بە خشت و گەچ گۆرەكە هەڵدەچـنن. فـروغ هێشـتا لەژێـر شـاڵی تابووتەكـەدا چـاوەڕێی گـۆڕە. لـە ژێـر شـاڵەكەوە دەتوانـی دەسـتەكانی بناسـیتەوە. دەنگـی گۆرهەڵكـەن بەرزدەبێتەوە. ئینجا دەنگی سەڵەوات و پاشان هەڵگراتی تەرم بۆ ناو گۆڕ. چەند ساتێ باران هێور دەبێتەوە، ئەوەندەی شاڵەكە لەسەر جەنازەكە لابەرن. پاشان بەفر، بەفرێكی پاكی سـپی لـە ئاسمانـەوە دادەكا، سپیتر لە كفنەكەی ئەو. ئەو كە بەرگی سپی پۆشیوە بەئارامی دەخرێتە ناو گۆڕ. بەفرێكی سپی زەوی و گۆرەكەی ئەو دادەپۆشێ."[٦٣]

حەقیقەت رەنگە ئەو دوو دەستە لاوە بێ
كە كەوتە ژێر بەفری باریوی پەی دەر پەی
باوەر بێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

---

[٦٢] هۆنراوی لەدایكبوونێكی تر

[٦٣] پەرویزی لوشانی، گۆڤاری سپید وسیاه، ئەسفەندی ١٣٤٥

باوەر بێنین بە وێرانیی باخی خەیاڵ

بە داسی ئاوەژووی بێکار

بە تۆوی دیل

شا ! چۆن بەفرێ وا دێتە خوار[٦٤]

****

[٦٤] هۆنراوەی باوەربێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

دوو شیننامە بۆ فروغ

شیوەن

ئەحمەدی شاملۆ

بەدوای تۆدا
لەبەردەرگای کێو دەناڵم
لەسەرئاستانەی دەریاو گیا

بەدوای تۆدا
لەسەر رێگەی با دەناڵم
لەسەر چوارڕیانی وەرزەکان
لە چوارچێوەی شکاوی پەنجەرەیەکدا
که ئاسمانی هەوردا‌گرتوو
لە چوارچێوەی کۆنە دەگرێ

لە چاوەروانیی وێنەی تۆدا
ئەم دەفتەرە خاڵییە
چەندین و
چەندین
لاپەرە هەڵدەداتەوە؟

قبووڵ کردنی رەوتی باو
خۆشەویستی
که خوشکی مەرگە.
نەمری

رازی خۆیی

بۆ تۆ ئاشکرا کرد

بەوجۆرە بوویتە گەنجێك

بەنرخ و تەماعگیر

گەنجێك لەو چەشنە

کە موڵکداریی خاك و هەواری

لەو کاتەوە

دڵگیر کردووە

ناوت سپێدەیەکە بەسەر تەوێڵی ئاسماندا تێدەپەڕێ

پیرۆز بێ ناوی تۆ

وە ئێمەیش هێشتا

دەبەینە سەر

شەوو رۆژ، و

ئێستا

****

١٣٤٥/١١/٢٩

هاوڕێ

سوهرابی سپیهری

مەزن بوو
خەڵکی ئەمڕۆ بوو
هاوپەیوەند بوو لەگەڵ گشت ئاسۆ والآکان
لە ئاوازی ئاوو زەویش چەند بە باشی تێدەگەیشت
دەنگی بە شێوەی خەمی پەرێشانی واقیع بوو
پێڵوەکانیشی رێرەوی ترپەی توخمەکانیان
نیشانی ئێمە دەدا
دەستەکانیشی هەوای پاکی سەخاوەتیان هەڵدایەوە و
میهرەبانییان
بەرەولای ئێمە هەڵفڕاند

بە شێوەی خەڵوەتی خۆی بوو
عاشقانەترین چەمینەوەی سەردەمی خۆیی
بۆ ئاوێنە لێکدەدایەوە
وە وەك باران پڕ لە تازەیی تیکرار بوو
وەك درەختیش
لەناو سەلامەتیی نوورا پەخش دەبوو
هەمیشە بانگی لە منداڵیی با دەکرد
هەمیشە رشتەی قسەکانی
لەگەڵ کێلوونی ئاودا گرێ دەدا

شەوێ

چەند ئاشکرا
سجوودی سەوزی خۆشەویستیی
بۆ ئێمە ئەنجام دا
کە ئێمە دەستمان هێنا بەسەر سۆزی ڕووتی خاکا و
وەك لەهجەی سەتڵێك ئاو تازە بووینەوە
چەند جار دیمان
بەو هەموو سەبەتەیەوە
بۆ چنینی یەك هێشووە ئومێد رۆیی

بەڵام نەکرا
لەبەرامبەر ئاشکرایی کۆترەکانا دابنیشێ
رۆیشت هەتا کەناری هیچ
لەپشت حەوسەڵەی رۆشنایی یەکانەوە راکشا
هیچ بیریشی نەکردەوە
ئێمە لەناو پەرێشانیی
دەربرینی ژانەکانا
بۆ خواردنی یەك سێو
چەند تەنیا کەوتووین

****

هەڵبژاردەی
هۆنراوەکانی فروغ

پاییز

نووقاندوومە دوو چاوی پڕ خەمم
لەسەیری رووی سروشتی ئەفسوونکار
نەوەك لەم جلوەی حەسرەت و خەمە
بڕوانێ نیگای منی دەردەدار

پاییز ئەی رێبواری تا داگرتوو
لە باوەشتدا چیە پەنهانت
بێجگە لە گەڵای مردووی وشك بوو
لەم جیهانەدا چی یە سامانت

غرووبی قورس و تار و خامۆشت
بۆ دڵی شاعیر غەیری غەم چی یە
باوەشت غەیری ساردی و بێزاری
بۆ گیانە دەردەدارەکەم چی یە

لە دامێنی خامۆشیی دڵتەنگتا
خەمێکی بزر ئەدا ئازارم
ئارەزوویەکی ون سەما ئەکا
لەپەردەی خەیاڵی نادیارم

پایـــــــیز ئـــــــەی ســــــروودی خـــــــەیاڵاوی
پایـــــــیز تـــــــۆ ئــــــەی گۆرانـــــیی مەینەتـــــبار
پایـــــــیز ئـــــــەی زەردە خەنـــــــەی خـــــــەماوی
لەســــــــەر رووی تەبــــــــیعەتی ئەفســــــــوونکار

******

خونچەی خەم

شادم لە گڕی تۆدا ئەسووتێم
شادم کە ئەگریم لە خەیاڵتدا
شادم پاش ژووان دیسان بەم جۆرە
ئەگریم لەعیشقی بێ زەوالتدا

لات وابوو کاتێ لێت جوێ ببمەوە
چیتر بیری تۆ نایە بەسەرما
بەڵام چی بلێم غەیری ئەم گڕە
ئاگرێك نیە لە گیانی منا

شەوان کە بەلای دارخورماکانا
کاروون لە ژانی خۆیا هاژەی دێ
ئەڵێی هاواری حەسرەتی منە
لەشەپۆلی ماندووی دێتە بەرگوێ

شەو لەکەناریا دانیشە ساتێ
هەتا ببینی ژانی بەرجەستەم
ساتێ بنوارە سێبەری خۆت، شەو
هەتا ببینی گیانی بێ ئۆقرەم

به لێوی ساردی نەسیمی بەیان
ئەچریکێنم گۆرانی بۆ تۆ
ئەو ئەستێرەیەم ئەدرەوشێمەوە
شەوان لەئاسمانی هەواری تۆ

باکم نییە گەر حەسارێکە بەرز
بەینی من و تۆ، جەستەی بیابان
من ئەو کۆترەم کە بەتەنیایی
دەفڕم بە پانتایی گشت دەریاکان

شادم کەدیسان وەك چڵێکی وشك
لە گڕی کینەی تۆدا دەسووتێم
دەڵێی هێشتا ئەو جەستە تادارەم
لەبەر هەتاوی تۆ هەڵ ئەقرچێم

لە دڵما یادی تۆ چۆن دەژاکێ
یادی تۆ یادی یەکەم ئەوینە
یادی ئەو خەزانە دڵگیرەیە
تێیدا هەزاران جلوەی رەنگینە

دەبا زاهیدانی دامەن سیا
پێم بڵێن رسوای کۆڕو شارانە
با ناوم ببەن بە نەنگ و عاری
خۆی کە خوڵقاوی دەستی شەیتانە

بەڵام ئەو خونچەی خەمەم من کەوا
لە چڵی یادی تۆوە دەروێم
لە تەنیایی دا شەوانە بۆ تۆ
لە یادی ئاشنای تۆدا دەگەرێم

******

دەعوەت

ئەفسوونی چاوەکانی من شێتی کردوویت و ئەیزانم
ئیتر بۆ بێهودە دەڵێی دڵێکت هەیە وەك ئاسن
مەگەر نازانی بێجگە لە چاوی پر ئەفسوون
لەئەم جامی لێوانەمدا بادەیەك هەیە پیاو تەزێن

بێهودە بۆ هەوڵ ئەدەی لە باوەشم تەوەللا بی
کە باوەشی سووتێنەر تر هەرگیز نابینی بە چاوان
مەگەر ناترسی سەرەنجام ناوت بنووسن
لەسەر بەردی تەڵخی گۆڕێ لە کپ وخامۆشی شەوان

فیدای یەك ساتی شادی کە ئەم خەیاڵ و خەونەی وجوود
وەرە چ سوودی دنیا لەم پارێزکاری و دوور دەستی یە
لێوت وەسەر لێوی من نێ تا لەم پێکی پڕ شەرابە
وەهات مەست کەم لەبۆخۆت تێ بگەی قەدری مەستی چی یە

ئەفسوونی چاوەکانی من شێتی کردووویت و ئەیزانم
کەسەرتاپات لە ئاگری حەزێکی شێتا سووتاوە
گەر وانیە بۆ ئەو دوو چاوە راز درکێنەت بەردەوام
تیشکی نیگای لە چاوی دێوانەی منا قەتیس ماوە

******

ژیان

ئەی ژیان لەگەڵ هەموو پووچیتا
من هێشتا دڵ پڕ خرۆشی تۆ بووم
نەپچڕاندنی پەتە خەیاڵم
نە هەڵاتنە خولیاو ئارەزووم

هەر هەموو گەردی جەستەی خاكیی من
لە تۆ ئەی شیعری گەرم، خرۆشاون
وەكوو ئاسمانی سامالّی بێ گەرد
پڕ لە شەرابی گەرمی هەتاون

گوڵی نەسەتەرەن بە هەزاران زەك
گۆرانی وجوودی تۆ ئەخوێنێ
هەر شنە بایەك لە باخ هەڵ بكا
پیرۆزی تۆی پێ رادەگەیەنێ

من بۆ تۆ لەناو خۆتا گەڕاوم
نەوەك لە ناو خەونە خۆشەكانی
زۆر لە هەردوو دەستتا گەڕاوم
هەتاكوو پڕ بووم، پڕ بووم لە جوانی

پڕ بووم لە گۆرانی گەلی سپی
پڕ بووم لە گۆرانی گەلی سیا
لە هەزارەها پریشکی حەزو
لە هەزارەها تروسکەی هیوا

حەیف لەو ڕۆژانەی کە وەکوو دوژمن
من بە ڕقەوە ئەمڕوانی بۆ تۆ
لام بێهودە بوو بریق و باقت
لێت بێ خەبەر مام ، دامی بە فیڕۆ

وەك ئاوی ڕەوان ئەدەم بە لاتا
بێ خەبەر لەوەی تۆ باقی و ئەمن
ڕێگەی تاریکی مەرگ دەگرمە بەر
لەناو تەمی زەوالا ئەبم ون

ئاخ ئەی ژیان ئاخ ئەمن ئاوێنەم
لە تۆ چاوم پڕ لە نیگا ئەبێ
ئەگینا ئەگەر مەرگ تێم بڕوانێ
رووی ئاوێنەکەم رەش هەڵ ئەگەڕێ

عاشقم عاشقی ئەستێرەی بەیان
عاشقی هەورە سەرگەردانەکان

عاشـــــــــقی ڕۆژانـــــــــــی بارانـــــــــاوی
عاشــــــقی هەرچـــــی نـــــاوی تــــۆی تـــــیان

بـــــــەم وجــــــوودی تیــــــنووەم دەیمـــــــژم
خوێـــــــنی لـــــــەکولّی ســـــــاتەکانی تـــــۆ
ئــــــەوەندە لــــــەززەت لــــــە تــــــۆ وەرئەگـــــرم
کەللــــــەیی بکــــــەم تــــــا یـــــەزدانی تـــــۆ

****

کۆمەڵە هۆنراوەی یاخی بوون

شەوێ

شـــــــەوێ لــــــــەودیوی تـــــــاریکی یــــــەوە
وەکـــــوو هــــــەتاوێ بـــــەرەو لای تـــــۆ دێـــــم
لەســــــەر بـــــاڵی بــــــا جــــــیهان گـــــەڕەکان
بــــــە شـــــــادمانی ئـــــــەڵوەدای تـــــۆ دێـــــم

ســـــــەراپام پـــــــڕی گــــــەرمی و سەرمەســــــتی
وەکـــــــــوو ڕۆژی دڵکــــــــــیری هاویـــــــــنان
دێــــــم و کۆشمــــــت بـــــۆ ســــــیخناخ ئەکــــــەم
پــــــڕ لــــــە گوڵاڵـــــەی کـــــێویی کوێســـــتان

شــــــەوێ لــــــە تەقــــــەی ئەڵقــــــەی دەرگاکــــــەت
دڵـــــــت لـــــــە کونجــــــی ســــــینگا دەلــــــەرزێ
کــــــە دەرگـــــا وا بـــــوو جەســــــتەی شـــــەیدای مــــــن
بـــــۆ نــــاو باوەشـــــی گـــــەرمی تــــۆ دەخـــــزێ

ئــــــیتر لــــــەو ســـــاتە مەســـــتی بەخشــــــانا
غەفڵــــــــەت لەچـــــــاوی مـــــــنا نابــــــــینی
وەك هـــــی مـــــندالآن نـــــیگای کـــــپی مـــــن
لـــــــە گــــــــیرۆداوی شـــــــــەرما نابــــــــینی

شــــــەوێ هـــــەر هێـــــندەی نـــــاوی مـــــن بـــــێنی
ئەتـــــــبەم بــــــۆ جیهانــــــێکی پـــــــڕ خولــــــیا

لەسەر شەپۆلی یادت سەمام بێ
وەکوو کیژانی سرکی سەر دەریا

شەوێ لێوانی تینووم پڕ تاسە
لە ئاوری لێوی تۆدا دەسووتێن
ئومێدی نیگای چاوەکانیشم
لە دەوری نیگای تۆ دادەگیرسێن

لە زوهرە، لەو خوا عیشوەگەرەوە
ڕێوشوێنی ئەوین فێری خۆم ئەکەم
شەوێ وەك نوور لە تاریکی یەوە
لە ژوورەکەتا چەخماخە دەدەم

ئاه ئەی دوو چاوی مات و چاوەڕوان
بەڵێ منم وا بەرەو لای تۆ دێم
لەسەر باڵی با جیهان گەرەکان
بەشادمانی ئەڵوەدای تۆ دێم

****

ئارەزوو

کاشکی لە کەنار چۆمێکی کپا
عەتری مەرموزی گیایەك ئەبووم
تا ئەگەر لەوێ تێپەڕیتایە
لە هەموو گیانت لێوم هەڵبسووم

کاشکی دەمچری وەك شمشاڵی شوان
ئاوازی دڵەکەی عەودالی تۆ
لەسەر باڵی پڕ شەپۆلی نەسیم
تێ ئەپەریم لای دەرکەی ماڵی تۆ

کاشکی وەك تیشکی هەتاوی بەهار
بەر بەیان دەم دا لە پەنجەرەی تۆ
لەپشتی پەردەی نەرمی ئاوریشم
ئەمبینی رەنگ و شێوەی دیدەی تۆ

کاشکی لە بەزمی پڕ جۆشی تۆدا
بزەی ناو پێکی مەیێ بوومایە
لەنیوە شەوێکی پڕ لە ژانا
خاوی و سەرخۆشی خەوێ بوومایە

کاشکی ڕوون ئەبوو وەکوو ئاوێنە
دڵم لە نەخش و پێکەنینی تۆ
بەربەیان بخزا بەسەر جەستەما
گەرمایی دەستی نازەنینی تۆ

کاشکی نیوە شەو وەك گەڵای خەزان
مانگ سەمای ئێمەی تەماشا ئەکرد
لە دڵی باخچەی ناو ماڵی تۆدا
خۆشی من سەیرانی بەرپا ئەکرد

کاشکی وەك یادی شیرینی ژنێ
دەخزامە دڵت بە پەشێواوی
لە پرێکا دەمبینی دووچاوت
لە جلوەی جوانیی من بە ڕاماوی

کاشکی لە نوێنی تەنیایی تۆدا
مۆمی گوناهی جەستەم دەگڕان
ڕەگی زوهدی تۆ و حەسرەتی منیش
لەم گوناهە شیرینا دەسووتان

کاشکی لە چڵی سەوزی ژیانا
گوڵی دڵتەنگیی منت دەچنی

کاشـــــکی لــــــه شــــیعری مـــــنا ، عەمـــــــرەکەم
گـــــــــــڕی نهـــــــــێنی منـــــــــــت دەبـــــــــینی

******

گوناه

گوناهم کرد گوناهی پر لەلەززەت
لە پەنا جەستەی سەرمەست و لەرزیوا
خودایا نازانم چی بوو کە کردم
لەو خەڵوەتگە تاریك و بێ سریوا

لەو خەڵوەتگە تاریك و بێ دەنگەدا
ڕوانیمە نێو چاوانی کانگای ڕازی
دڵ لەسینەم بێ سەبرانە دەلەرزی
لە تکا کاریی چاوی پر نیازی

لەو خەڵوەتگە تاریك و بێ دەنگەدا
لە تەنیشتیا لێی دانیشتم نیگەران
هەوەسی ڕشت بەسەر لێوانما، لێوی
خەمی دڵی دێوانەمی دەر پەران

بە گوێچکەیا خوێندم چیرۆکی ئەوین
کە تۆم دەوێ ئەی دولبەری شیرینم
ئەتۆم دەوێ ئەی باوەشی ژیان بەخش
تۆ ئەی عاشقی دێوانەی ئەوینم

لەچاوانیا گڕی هەوەس کڵپەی سەند
شەرابی سوور کەوتە سەما لە پێکان

لە دوو تووێی پێخەفی نەرما جەستەی من
لەسەر سینەی وەکوو مەست کەوتە هەژان

گوناهم کرد، گوناهی پڕ لە لە لەززەت
لە باوەشێکی گەرم و ئاگرینا
گوناهم کرد لە نێو دوو بازووانی
گەرم و کینە لە دڵ و ئاسنینا

******

کۆمەڵە هۆنراوەی دیوار

نائاشنا

وادیسان دڵێ کەوتە بەر پێی من
وا دیسان چاوێ ڕاما بە رووما
عیشقی من دیسان لە کۆڕی جەنگا
دڵێکی تری ساردی وەژێر نا

دیسان لە کانی لێوەکانی من
تینوویەکی تر تێراو بوو تێر ئەو
دیسان لە ناوجێی باوەشی منا
ڕێبوارێ لێی نوست چاوی چووە خەو

لە دوو چاوانی دەڕوانم بە ناز
خۆشم نازانم وێڵی چیم لە دوو
عاشقێکی شێتم دەوێ کە گورج
واز بێنێ لە لە پایەو ماڵ و ئابروو

لە من شەرابی ماچی ئەوێ ئەو
چ بلێم بە دڵی پڕ لە هێڤیم من
ئەو لە بیری لەززەتاو نازانێ
لە دووی لەززەتی هەمیشەییم من

لەو بانگی ئەوینم ئەوێ ئەمن
تا وجوودی خۆم بکەمە فیدای

ئەو لە من جەستەی ئاگرین هەتا
تیا بسووتێنێ پەشێویی ئێستای

ئەو بە من ئەڵێ ئەی باوەشی گەرم
مەستی نازت کە منی دێوانە
منیش پێی ئەلێم ئەی نائاشنا
دەستم لێ بەردە بە من بێگانە

****

دواتر

مەرگی من رۆژێ ئەگاتە سەرم
بەهارێکی روون بەشەپۆلی نوور
یا زستانێکی دوور و تەماوی
یا پاییز خاڵی لە هاوار و شور

مەرگی من رۆژێ ئەگاتە سەرم
یەکێ لەم رۆژە شیرین و تالآنە
رۆژێکی پووچ وەك رۆژانی ترم
یەکێ لەم ئیمرۆ یا دوێنێ یانە

چاوەکانم وەك دالآنی تاریك
سەرگۆناکانم وەك مەڕمەری سەرد
لەپڕ خەوێ ئەمرفێنێ و ئەمن
خاڵی ئەبمەوە لە هاوار و دەرد

دەستەکانم بێبەش لە سیحری شیعر
سست ئەبن بەسەر لاپەڕەکانا
دێتەوە یادم خوێنی هۆنراوە
رۆژێ ئەجۆشا هەر لەو دەستانا

پەیتا پەیتا خاك گازم لێ ئەکا
دێنە پێش تەسلیمی خاکم بکەن

ئاخ رەنگە دڵدارانم نیوە شەو
گوڵباران گۆڕی نمناكم بكەن

پەردە لێڵەكانی جیهانی من
لەدوای خۆم یەكسەر بەلادا ئەچن
چاوی نەناسێك ئەڕوانێتە ناو
كاغەزەكان و دەفتەرگەلی من

پێ ئەنێتە ناو ژووری بچكۆلەم
بە یادی منەوە بێگانەیەك
لە بەر ئاوێنا بەجێ دەمێنێ
موویەك ، شوێن پەنجە یاخود شانەیەك

رزگارم ئەبێ لە خود و بۆ خۆم
هەرچییەك ماوە پاك وێران ئەبێ
گیانم هەروەكوو چارۆكەی كەشتی
لە ئاسۆدا دوور دوور پەنهان ئەبێ

رۆژان و هەفتە و مانگان بە پەلە
بە بێ راوەستان بە دوای یەكدا دێن
چاوەكانی تۆش بە هیوای نامە
لە رێگاكاندا هەردەم چاوەڕێن

بەڵام خۆ ئیتر جەستەی ساردی من
لە ژێر گوشاری خاكا نامێنێ
دوور لە لێدانی دڵی تۆ دڵم

بـــــێ تـــــۆ لــــــەوێ خــــــاك داى ئـــــــەرزێنێ

دواتـــــر بـــــاو بـــــاران ورد ورد لــــــەرووی كــــێل
ئەشــــــــۆنەوە نـــــــاوم بـــــــــە یـــــــــەكجاری
گۆرەكــــــەم بـــــێ نـــــــــــاو ئەمێنێـــــتەوە
دوور لـــــــە ئەفســــــانەی نــــــەنگ و نــــــاوداری

****

کۆمەڵە هۆنراوەی یاخی بوون

شیعری سەفەر

بە دڵم کەسێ ئەیوت هەموو شەو
چەند پەرێشانی لە دیداری ئەو
لە گەڵ ئەستێرە سپی یەکانا
بەیانی ئەڕوا ، ئەروا بە دووعا

من بە بۆنی تۆ بێهۆش لە دنیا
بێ خەبەر لە فێڵ و داوی سبەی
چاوەکانی تۆ وەکوو گەردی زێر
بەسەر مۆزەی ناسکما ئەرژا
جەستەم لە لەمسی دەستانی تۆ داغ
لەبەر هەناسەم پرچت ئەهەژا
ئەپشکوتم لە ئەوینا و ئەمگوت
"هەرکەسێ دڵی داییە دڵداری
بیر ناکاتەوە لە ئازار دانی
گەر رۆی چاوی من چاوەروانی بێ
گەر رۆی عەشقی من پاسەوانی بێ"

ئاخ ، ئێستا ئەتۆ رۆشتووی و غرووب
باڵی سێبەری داوێتە رێگام
خودای تاریکی غەم وردە وردە
پێ ئەنێتە ناو پەرستگای نیگام
دەنووسێ لەسەر دیوارەکانی

نیشـــــــــــانەگەلی رەشـــــــــــی قەتـــــــــــرانی

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

غەزەل

بۆ چیرۆکی دڵم هەر شەوگوێ هەڵ ئەخەی
بۆ بەیانیم وەك چیرۆك فەرامۆش ئەکەی

"سایە"

هەروەکوو بەرد گوێ بۆ دەنگی من هەڵ ئەخەی
بەردی، بێ ئەوەی ببیەی فەرامۆش ئەکەی
ڕێژنەی تازە بەهاریت و لە دەلاقە
بەزەربەی وەسوەسە خەو لێ ی ناخۆش ئەکەی
دەستی من کە لاسکی سەوزی ڕامووسانە
لەتەك گەڵای مردووا هاو باوەش ئەکەی
لە گیانی مەی گومڕاتری و چاوەکانم
لە ناو کڵپەی ئاگر دەنێی، مەدهۆش ئەکەی
ئەی مانگی زێرینی زۆنگاوی خوێنی من
مەستیت خۆش بێ کە بەو جۆرە من نۆش ئەکەی
تۆ چۆمی وەنەوشەیی غرووبی کەوا
دەست لە سەر سینگی ڕۆژ دەنێ و خامۆش ئەکەی
"فروغ"ی تۆ دای لە "سایە" و ڕەنگی نەهێشت
بۆ بە سێبەر ئەویش وا سیاپۆش ئەکەی

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

ئەو رۆژانە

ئەو رۆژانە تێ پەڕین، گشت
رۆژانی خۆش
رۆژانی تەندروست و پڕ
ئاسمانانی پڕ پوولەکە
ئەو لقانەی پر لە گێلاس
ئەو خانووانەی لە ناو بەرگی پیچك پاڵیان داوەتە یەك
ئەو سەربانانەی کۆلارە بزیۆەکان
ئەو کۆڵانانەی بە عەتری ئەقاقی وڕ

ئەو رۆژانە گشت تێ پەڕین
ئەو رۆژانەی لە درزی پێڵووەکانمەوە
ئاوەزەکانم وەك بڵقی پر لە هەوا ئەخرۆشان
چاوم بەسەر هەر شتێکا بخزایە
وەك شیری تازە ئەینۆشی
دەتوت لەناو بیلبیلەما
کەروێشکی بێئۆقرەی شادی ئامادەیە و
بەربەیانان لەگەڵ خۆرەتاوی پیرا
بۆ گەرانی پێدەشتانی نەناس دەچێ
شەوانەش لە دارستانی تاریکی یا بزر دەبێ

ئەو رۆژانە گشت تێ پەرین
ئەو رۆژانەی بەفری و خامۆش

کەلە پشت پەنجەرەوە لە ژووری گەرما
هەردەم لەدەرێم دەنواری
بەفری پاکی من لەشێوەی خوری نەرما
ئارام ئارامێ دەباری
بەسەر پەیژەی داری کۆنا
بەسەر پرچی پیرە سنەوبەرەکانا و
من لە بیری سبەیدا بووم
سبەی ..
حەجمی سپی ی خلیسك

بەخشەخشی عەباکەی داپیرە دەستی پێ دەکرد
بەدەرکەوتنی تارمایی تاریکی ئەو لەناو دەرگا
—کەلەپڕا خۆی تەسلیمی هەستی ساردی نوور دەکردو—
وە تارمایی سەرگەردانی هەلفڕینی کۆترەکان
لەشووشە رەنگینەکانی پەنجەرەدا
سبەی..

گەرمای کورسی خەولـێ خەربوو
من بێپەروا بەخێرایی
خەت خەتێنی ناو مەشقە کۆنەکانی خۆم
بەدزی چاوی دایەوە
دەسرپیەوە
کە بەفرەکە خۆشی دەکرد
من دەگەڕام بەناو باخچەکەدا خەمناك
لەپەنا گوڵدانی یاسە وشکەکانا

چۆلەکە مردووەکانم دەنایە خاك

ئەو رۆژانە گشت تیَ پەڕین
ئەو رۆژانەی سەرسامی و کەیف
ئەو رۆژانەی بێداری و خەو
ئەو رۆژانە هەر سێبەریَ رازێکی بوو
هەر سندووقێکی داخراو کەنزێکی تیا پەنهانی بوو
هەر کونجێکی سندووقخانە لە بیَدەنگی نیوەرۆدا
بۆ خۆی وەکوو جیهانیَ بوو
لە تاریکی کیَ بیَباك بوو،
لەلای من قارەمانیَ بوو

ئەو رۆژانە تیَ پەرین.. ئەو
رۆژانەی جەژن
چاوەروانی هەتاوو گوڵ
ئەو مووچڕکەیانەی عەتر
لەکۆری خامۆش و سادەی نێرگزگەلی سەحراییا
کە لە ئاخرین بەیانیی زستانییا
دیدەنی یان بۆ شار دەکرد
لەگەڵ گۆرانیی دەستگێڕان لە شەقامە درێژەکانی پەڵەی سەوزا
بازار نوقمی بۆنی وێڵ بوو
بونی توندی قاوە و ماسی
بازار لەژیر پیَ یەکانا پان دەبۆوە، درێژ دەبوو، تێکەڵ هەموو
ساتەکانی رێگا دەبوو
دەسووراوە لەناو چاوی بووکەکانا

بازار دایك بوو بەپەلە بەرەو حەجمە رەنگاورەنگە جوولاوەکان
بەرێوە بوو
دەگەڕاوە
بەزەمیلەی پر پاکەتی دیارییەوە
بازار باران بوو دەباری، دەهاتە خوار، دەهاتە خوار

ئەو رۆژانە تێ پەڕین گشت
ئەو رۆژانەی سەرسامی لە نهێنی یەکانی جەستەدا
ئەو رۆژانەی بەترسەوە ئاشنا بوون لە گەڵ جوانیی دەمارە شین
رەنگەکانا
دەستێ کە بە گوڵێکەوە
لە پشت دیوارەوە گازی
لە دەستێکی تر دەکرد و
پەڵەی بچووکی مەرەکەب بەم دەستەوە: ورو لەرزۆك، ترس
لـێ نیشتوو
وە ئەوین بوو
کە لەهەواڵ پرسی یەکی شەرماویدا خۆی جاڕ دەدا
نیوەڕوانی گەرم و بۆقن
لەتەپوتۆزی کۆڵانا عیشقمان دەچری
لەزمانی سادەی گوڵە پەپوولە تێ دەگەیشتین
ئێمە دڵمان دەبردە ناو باخی میهرەبانییە بێ گوناهەکان
بەدرەختانمان قەرز دەدا
بەپەیامی ماچەوە تۆپ لەبەینمانا ئەم دەستەو ئەو دەستی دەکرد
بەلـێ عیشق بوو ئەو هەستە نادیارەی کە بەتاریکی
لە ناکاوا

دەوری دەداین
ڕای دەکێشاین، لەگەرمەی ترپەو هەناسەو زەردەخەنەی شاراوەدا

ئەو رۆژانە گشت تێ پەرین
ئەو رۆژانەی وەکوو چۆن گیا لەبەر هەتاوا سیس دەبێ
لەبەر گەرمای هەتاو ڕزین
ئەو کۆڵانانەی بە عەتری ئەقاقی وڕ
ون بوون لە ناو
قەرەباڵغیی پڕ لەهەرای شەقامی بێ گەڕانەوا
ئەو کیژەش کە گۆناکانی
بەپەڕەی گوڵی شەمدانی ڕەنگین دەکرد
ئێستا ژنێکی تەنیایە
ئێستا ژنێکی تەنیایە

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

لەدایك بوونێكی تر

گشت بوونی من نیشانەیەكی تاریكە
كە لە خۆیا پەیتا پەیتا ئەتۆ بەرەو
بەرەبەیانی شكۆفەو ڕووانی ئەبەدی دەبا
لەو نیشانەیەدا من تۆم ئاخ هەڵكێشا
لەو نیشانەیەدا ئەمن
تۆم بە ئاوو درەخت و ئاگر پەیوەند دا

ژیان ڕەنگە
شەقامێكی درێژ بێ كە هەموو رۆژێ
ژنێكی زەمبیل بەدەست پیا تێ دەپەڕێ
ژیان رەنگە
گوریسێ بێ كە پیاوێ خۆی بە دارێكا پێ هەڵواسێ
ژیان رەنگە
منالێ بێ لە قوتابخانە وەگەرێ

ژیان رەنگە داگیرسانی سیغارێ بێ
لە ماوەی تەڕی نێوانی دوو جووت بوونا
نیگای گێژی رێبوارێ بێ
كە كڵاوەكەی لائەباو
بەزەردەیەكی بێ مانا بە رێبوارێكی تر ئەڵێ" بەیانی باش"
ژیان رەنگە ئەو ساتە داخراوە بێ
كە نیگای من لە سۆمای چاوانی تۆدا وێران دەبێ

بەو هەستەوە
کە من تێکەڵاوی ئەکەم لە تەکی بینینی مانگ و سەرهەڵدانی
تاریکییا

لە ژوورێکا کە ئەوەندەی تەنیایی یە
دڵی ئەمن
کە ئەوەندەی یەك ئەوینە
بۆ بەهانە سادەکانی بەختیاریی خۆی ئەروانێ
بۆ زەوالی جوانی گوڵەکان لە گوڵدان
بۆ ئەو نەمامەی لە باخچەی ماڵەوەمان تۆ ناشتووتە
بۆ ئاوازی کەنارییەکان
کە بە پڕی پەنجەرەیەك دەچریکێنن

ئاخ.. هەر ئەمەیە بەشی من
بەشی ئەمن هەر ئەمەیە

بەشی ئەمن
ئاسمانێکە کە هەڵواسینی پەردەیەك لێمی ئەگرێ
بەشی ئەمن دابەزینە لە یەك قادرمەی چۆڵ کراو
وە تا گەیشتن بە شتێك لە داڕزاوی و غوربەتا
بەشی ئەمن گەڕانێکی خەماوی یە بە باخی یادگارەکاناو
مردن لە تاسەی دەنگێکا کە پێم دەڵێ:
"خۆشم دەوێن
دەستەکانت"

دەستەکانم لە باخچەکەدا دەنێژم

سەوز ئەبم باش ئەزانم، باش ئەزانم، باش ئەزانم
وە لە ناو پەنجە مەرەکەباویەکانما
پلیسرکەکان هێلکە دەکەن

دوو گێلاسی سووری چەسپاو
وەك گوارە
بە گوێکانما هەڵ دەواسم
نینۆکەکانم بە پەڕەی گوڵی کەوکەب دادەپۆشم
کۆڵانێك هەیە کە لەوێ
ئەو کوڕانەی عاشقم بوون
ئێستاش هەر بەو مووی لاوازو قاچی لەڕو ملی باریکەیانەوە
لەخەیاڵی زەردەخەنەی بێ مەبەستی کچۆڵەیەکدان کە شەوێ
با لە تەکی خۆیا بردی
کۆڵانێك هەیە دڵی من
لەو گەڕەکانەی سەردەمی منالّی خۆمی دزیوە

گەشتی حەجمێك بەسەر هێڵی زەماناو بە..
حەجمێ هێڵی وشکی زەمان ئاوس کردن
حەجمی وێنەیەکی وشیار
کە لە دێنیی ئاوێنەیەك دێتەوانێ

وە بەم جۆرەیە کە کەسێ
دەمرێ و کەسێ
بەقای دەبێ
لە جۆگەیەکی بچووکا کە دەرژێتە ناو چالاوێ

هیچ ڕاوچی یەك
مرواری ناخاتە داوێ

پەرییەکی بچکۆلەی خەمگین دەناسم
لە ئۆقیانووس جێگیر بووە
ئارام ئارام
لە شمشالێکی دارینا دڵی دەچرێ
پەرییەکی بچکۆلەی خەمبار
کە بەیەك ماچ شەوان دەمرێ و
بەرەبەیانیش بە یەك ماچ دێتە دنیا

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

لەسەر زەوی

هەرگیز ئارەزووم ئەوە نەبووە
ئەستێرەی سەرابی ئاسمان بم
یا وەکوو گیانی هەڵبژاردەکان
هاودەمی کچی فریشتەکان بم
هەرگیز لەزەوی من جودا نەبووم
لەگەڵ ئەستێرە ئاشنا نەبووم

من لەسەر زەوی رێك راوەستاوم
بەجەستەمەوە کە وەك لاسکی گیا
هەڵ دەمژێ ئاوو هەتاو و هەوا
بۆ ئەوەی بژی

پر لە ئارەزوو
پر لە ئێش و ژان
راوەستاوم لەسەر رووی ئەم خاکە
تا ئەستێرەکان ستایشم کەن
تا ئەستێرەکان نەوازشم کەن

لە دەلاقەکەمەوە دەڕوانم
دەنگدانەوەی یەك گۆرانیم و بەس

نەمر نیم ئەمن
لە دووی سەدای یەك ستران ئەگەرێم
لە ناڵەی لەززەتێکا کە پاکتر

لە بێدەنگیی ساکاری غەمێکە
لەدووی هێلانە ناگەرێم ئەمن
لە جەستەیەکا کە ئاونگێکە
بەسەر زەنبەقی جەستەی خۆمەوە

لەسەر دیواری ژوورم کە ژینە
کەسانی ڕێبوار
نووسیویانە بە خەتی رەشی عیشق
چەندین یادگار
دڵی تیر خواردوو
مۆمی سەرەو خوار
چەند خاڵی کپی ڕەنگ پەریو بەسەر
پیتە تێکەڵەکانی شێتی یا
هەر لێوێ بەسەر لێومدا چەسپا
تۆوی یەك ئەستێرەی پرژانە ناو
شەوم کەبەسەر رووباری یادا باڵی دەکێشا
ئیتر بۆ مەیلی ئەستێرە بکەم؟

ئەمەیە گۆرانیم
دلگیر و دڵخواز
پێش ئێستاش لەمە زیاتر نەبووە
****

رۆژ دەبێتەوە

بڕوانە چۆن خەم لەناو دیدەما
قەترە بەقەترە چۆن دەبێ بەئاو
چۆن چۆن سێبەری ڕەشی سەرکەشم
ئەبێ بە ئەسیری دەستی هەتاو
بڕوانە کەوا
هەموو وجوودم چۆن دەبێ خراو
پریشکێك بە ناخیا دەمباتە خوار
دەمباتە لووتکە
جا دەمخاتە داو
بڕوانە هەموو ئاسمانی من
چۆن پڕ ئەبێ لە ئەستێرەی کشاو

تۆ هاتی لە دوور
لە دووری لە دوور
لە سەرزەمینی بۆنی خۆش و نوور
منت خستە ناو
بەلەمێك لە عاج و هەورو بلوور
ئێستاش ئەی هیوای دڵنەوازی من
بمبە بۆ شاری شیعر و شەوق و شوور

ئەرۆین بۆ رێگای پر لە ئەستێرە
ئەسەکنێین لەولا تری ئەستێرە

بڕوانە
من بە ئەستێرە سووتام
لێوان لێو پڕ لە ئەستێرەی گەرمیم
هەرچی ئەستێرەی گۆماوی شەوە
وەك ماسی سووری سادە دڵ چنیم

ئەم خاکەی ئێمە پێشتر چەند دوور بوو
لەم ژوورە شینانەی ئاسمانەوە
ئێستا دووبارە دێتە گوێم دەنگت
دەنگی باڵی بەفرینی فریشتە
بڕوانە ئەمن
تا کوێ گەیشتووم
هەتا ئاسمان، تا هەمیشەیی
هەتا بێ پایان

ئێستا کە هاتووینە لووتکەی ژیان
بمشۆ بە شەرابی ئەستێرەکان
بمپێچە بە ئاوریشمی ماچی خۆت
بمخوازە شەوانی درێژخایان
جێم مەهێڵە دی
جودام مەکەوە لە ئەستێرەکان

چۆن قەترە قەترە دەتاوێتەوە
بڕوانە لەگەڵمانا مۆمی شەو
سووراحی رەشی چاوەکانی من

بەلایەلایەی گەرمی گەرمی تۆ

لێوان لێوە دەبێ لە شەرابی خەو

بڕوانە بەسەر بێشکەی شیعرما

چۆن تۆ هەڵ دێیت و ڕۆژ دەبێتەوە

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

باوەر بێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

ئەمە منم
ژنێ تەنیا
لەسەرەتای وەرزی سەرما
لە ئەوەڵی پەی بردن بە بوونی ئالوودەی زەميناو
نائومێدی سادەو خەمناکی ئاسمانا و
بێ تینی ئەم دەستە چیمەنتۆیی یانا

زەمان رۆیی
زەمان رۆیی و کاتژمێر چوار زەنگی لێ دا
چوار کەرەتان
ئەمرۆ رۆژی یەکی (دەی)ە
رازی وەرزەکان دەزانم
قسەی ساتەکان تێ دەگەم
رزگارکەر وا لەناو گۆڕیدا نووستووە
خاکیش کە وەرمان دەگرێ
ئیشارەتە بە خامۆشی

زەمان رۆیی و کاتژمێر چوار زەنگی لـێ دا

کۆڵان بایە
کۆڵان بایە و
من لە بیری جووت گرتنی گوڵەکانا و
ئەو خونچانەی لاسکیان سیس و کەم خوێنەو

ئەم زەمانە کەنەفت و سیلاوی یەدام

پیاوێ بەلای درەختانی تەڕدا دەروا

پیاوێ کە ڕستەی دەمارە شینەکانی

وەکوو ماری مردوو بە هەردوو لاملیا هەڵگەراون

لە پەناگوێی پەشێویدا ئەو نەغمە خوێناوی یانە دەلێتەوە

—سڵاو

—سڵاو

وە من لە بیر جووت گرتنی گوڵەکانام

لەسەرەتای وەرزی سەرما

لە کۆڕی ماتەمینی ئاوێنەکانا

لە کۆبوونەوەی خەمباری ئەزموونە کەم ڕەنگەکانا

لەم غروبە بە زانستی بێ دەنگی یە ئاوسەدا

مەگەر دەکرێ

بەو کەسەی بەم جۆرە دەروا

بە تەحەممول،

بە سەنگینی،

وا سەرگەردان،

دەستووری ڕاوەستان بدرێ؟

مەگەر دەکرێ پێی بوترێ تۆ زیندوو نیت، تۆ هیچ کاتێ زیندوو نەبووی؟

کۆڵان بایە

قەلەرەشانی تەنیایی و تەکینەوە

بە باخی پیری بێتینیدا دەگەڕێن

وە پەیژەش
بەرز ییەکەی چەند بێ مانایە !

ئەوان هەموو ساویلکەیی یەك دڵێکیان
لەگەڵ خۆیان بۆ کۆشکی چیرۆك بردەوە
ئیتر چلۆن
چۆن کەس هەڵ دەستێ بۆ سەماو
پرچی منداڵی لە ئاوی ڕەوانا شۆر دەکاتەوە !
وە ئەو سێوەی کە ڕنیویە و بۆی کردووە
لەژێر پێیا مەگەر چۆن پان دەکاتەوە !

ئەی یار ، ئەی تاقانەترین
چ گەواڵەی رەش چاوەرێی رۆژی میوانیی هەتاون
وەکوو بڵێی لەسەرە رێی بەرجەستە بوونی فڕین بوو
کە لەناکاو ئەو باڵندەیە پەیدا بوو
وەکوو بڵێی لە خەتی سەوزی خەیاڵ بوون
ئەو گەڵا تازانەی لەبەر شەهوەتی نەسیما هەناسە سواربوون
وەکوو بڵێی
ئەو گڕە وەنەوشەییەی لە مێشکی پاکی پەنجەرەدا دەسووتا
شتێ نەبوو تەسەوورێکی پاکژی چرا نەبێ

کۆڵان بایە
واسەرەتای وێران بوونە
ئەو رۆژەش کە دەستەکانی تۆ وێران بوون هەر بای هەبوو
ئەی ئەستێرە شیرینەکان

هۆ ئەستێرە کارتۆنییە شیرینەکان
کاتێ کەوا درۆ لە ئاسمان هەڵ دەکا
چۆن دەکرێ پەنا بۆ سوورەتەکانی نێرراوانی بەزیو ببەین

ئێمە وەکوو مردووانی هەزاران ساڵ پێك دەگەین و
هەتاو بەسەر بێ هودەیی جەستەمانا بڕیار دەدا

من سەرمامە
من سەرمامە و ئەلـێی هەرگیز گەرم نابمەوە
ئەی یار، ئەی تاقانە ترین! " ئەو شەرابە چەند ساڵە بوو؟"
تەماشاکە وا لێرەدا
زەمان چەندە وەزنی هەیە !
ماسی یەکان چۆن گۆشتی ئێمە دەکرۆژن!
بۆ بەردەوام لە بنی دەریا رام دەگری؟

من سەرمامە و لە گوارەی سەدەف بێزار
من سەرماشمە و دەشزانم
کە لەهەرچی وەهمی سووری گوڵاڵەیەکی کێوییە
بێجگە لە چەند دڵۆپە خوێن
شتێکی تر جێ نامێنێ

واز لە هێڵەکان دەهێنم
واز لە ژماردن دە هێنم
لەناو شێوە ئەندازەیی یە دیارەکاندا
پەنا لە بۆ دەشتی بەرینی شعوور دەبەم
من ڕووتم ، رووتم، من رووتم

وەکوو بێ دەنگی نێوانی گفتوگۆی عەشق من رووتم
زامەکانم هەر هەموویان هی ئەوینن
من ئەم دوورگە سەرگەردانەم
لەناو تۆفی ئۆقیانووس و گڕکانی کێو دەرکردووە
پارچە پارچە بوون نهێنی ئەو وجوودە یەکپارچە بوو
کە هەتاو لە بێ نرخترین گەردەکانی هاتە دنیا

سڵاو ئەی شەوی بێ گوناھ
سڵاو ئەی ئەو شەوەی کەچاوی گورگانی بیابانی
دەکەی بە چاڵی ئیسقانی ئیمان و باوەڕ بەخۆیی
لەگوێ جۆگەکانی تۆدا ، گیانی درەختەکانی بی
بۆنی گیانی میهرەبانی تەور دەکەن
من لە دنیای گوێ نەدانی بیرو قسەو دەنگەوە دێم
ئەو دنیایەی وەکوو لانەی ماران وایە
ئەو دنیایەی پڕ لە دەنگی جووڵەی پێی مەردومانێکە
کە ئەو کاتەی ماچت دەکەن
لەبیریانا پەتی سێدارەت بۆ دەچنن
سڵاو ئەی شەوی بێ گوناھ

نێوانی پەنجەرەو بینین
هەمیشە مەودایەك هەیە
بۆ نەم ڕوانی؟
وەك ئەوکاتەی پیاوێ بەلای درەختانی تەڕا دەرۆی
بۆ نەم روانی؟
وەکوو بڵێی دایکم ئەو شەوە گریابێ

ئەو شەوەی من گەشتمە ژان و تۆو دروست بوو
ئەو شەوەی من بوومە بووکی هێشووەکانی ئەقاقی
ئەو شەوی ئەسفەهان پڕ لە دەنگدانەوەی کاشیی شین بوو
ئەو کەسەی کە نیوەی من بوو گەرابۆوە ناو تۆوی من
وە من لە ئاوێنا دەمدی
وەك ئاوێنە پاك وبێ گەرد
لەپرێکا بانگی کردم
منیش بوومە بووکی هێشووی ئەقاقی یەکان

وەکوو بڵێی دایکم ئەو شەوە گریابێ
چ بێ هودە رۆشنایی یەك لەم دەلاقە داخراوە سەری هەڵدا
بۆ نەم روانی

گشت ساتەکانی بەختیاری دەیان زانی
دەستەکانت وێران دەبن
من نەم ڕوانی
هەتاکوو پەنجەرەی سەعات
کرایەوە و ئەو کەنارییە خەمبارە چوار جار لێی دا
چوار جار لێی دا
منیش تووشی ئەو ژنە بچکۆلەیە بووم
کە چاوانی لە هێلانەی بەتاڵی سیمورغ دەچوون
وەك لە جووڵەی ڕانەکانیەوە دەردەکەوت
دەتوت کچێنیی خەیاڵی پر شکۆی منی
لەگەڵ خۆیا بۆ ناو جێگەی شەوی دەبرد

بڵێی دیسان پرچەکانم
لەبەر بادا شانە بکەم
بڵێی دووبارە وەنەوشە لە باخچەکانا بنێژم؟
یا شەمدانی لە ئاسمانی
پشتی پەنجەرە دابنێم؟
بڵێی دیسان بەسەر پیاڵەدا سەماکەم؟
بڵێ ی دیسان زەنگی دەرگا بۆ چاوەروانی دەنگ بمبا؟

بە دایکم گوت "ئیتر تەواو"
وتم" دایم پێش ئەوەی بیر بکەیتەوە لێت دەقەومێ
پێویستە بۆ رۆژنامەکان سەرەخۆشی رەوانەکەین"

مرۆڤی بۆش
مرۆڤی بۆشی پر باوەر
بروانە چۆن دانەکانی
کاتی جوین ئاواز دەڵێن
وە چاویشی
چۆن لە کاتی تێ ڕامانا هەڵ دەدڕن!
بۆخۆشی چۆن بەلای درەختانی تەردا تێ ئەپەرێ
بە تەحەممول،
بەسەنگینی،
وا سەرگەردان

کاتژمێر چوار
لەساتێکا کە ڕستەی شینی دەماری

وەکوو ماری مردوو بەهەردوو لاملیا هەڵ گەڕاون
لەپەناگوێ ی پەشێویدا ئەو نەغمە خوێناویانە دەلێتەوە
–سڵاو
–سڵاو

ئایا تۆ قەت
ئەو چوار گوڵاڵە شینانەت
بۆن کردووە؟

زەمان رۆیی
زەمان رۆیی و شەویش لەسەرلقی ڕووتی گوڵی ئەقاقیا هەڵ نیشت
شەو لەو دیوی شووشەی پەنجەرەکانەوە هەڵ دەتووزا و
بە زمانی سارد
پاشماوەی رۆژی رابووردووی هەڵ دەلووشی

لە کوێوە دێم؟
لەکوێوە دێم؟
من ئەوەندە تێکەڵاوی بۆنی شەوم
هێشتا خاکی گڵکۆی تەڕە
گڵکۆی ئەو دوو دەستە سەوزە لاوە دەڵێم

تۆ چەند میهرەبان بووی ئەی یار، ئەی تاقانەترین یارم
تۆ چەند میهرەبان بووی کاتێ درۆت دەکرد
چەند میهرەبان بووی کاتی کە پێلووی ئاوێنەت دادەخست
بە لاسکە تەلەکانەوە
چلچراکانت دەچنی

لەشەوێكی زاڵمەوە منت بەرەو لەوەڕگای عیشق دەدایە بەر
هەتاكوو ئەو هەڵمە مەستەی پاش ئاگری تینووێتی
دەكەوتە سەر چیمەنی خەو

ئەو ئەستێرە كارتۆنیانە
بەدەوری بێ كۆتایی دا دەخولانەوە
بۆ چی قسە بەدەنگ كرا؟
بۆچی نیگا لەماڵی چاو میوان كرا؟
بۆ راموسان
بۆلای شەرمی گێسووی كچێنی برا
بروانە چۆن ئالێرەدا
گیانی ئەوكەسەی كە بە قسە هاتە دوان
وە بە نیگا تەئسیری كرد
بەڕاموسان ئارامی گرت
ئێستاكە بە تیری وەهم
چوار مێخ كرا؟
جێی پێنج لقی پەنجەكانت
كە وەك پێنج وتەی راستی بوون
چۆن لەسەر رووی گۆنای دیارن؟

سكووت چیە؟ چیە؟ چیە؟ ئەی تاقانەترین یارم
سكووت چیە بێجگە لە قسەی نەوتراو
من ناتوانم بدوێم بەڵام زمانی پاساری یەكان
زمانی ژینی جوملەی تێ پەڕینی جەژنی سروشتە
زمانی پاساری یەكان یانی بەهار، گەڵا، بەهار

زمانی پاساری یەکان یانی نەسیم، عەتر ، نەسیم
زمانی پاساری یەکان لە کارخانەدا وا دەمرێ

ئەمە کێ یە بەسەر جادەی ئەبەدیەتا
بەرەو ساتی تەوحید ئەڕوا
سەعاتە هەمیشەیی یەکەی
بە مەنتیقی ماتماتیکی لێ دەرکردن وجیاوازی قورمیش دەکا
ئەمە کێیە ئەو کەسەی کە خوێندنی کەڵەشێرەکان
بەسەرەتای رۆژ نازانێ
بەسەرەتای بۆنی بەرچایی دەزانێ
ئەمە کێیە ئەو کەسەی کە تاجی عەشقی لەسەر ناوەو
لەناو جلوبەرگی شاییدا گەنیوە

هەتاو کەوابێ سەرەنجام
لەیەك کاتا
شەوقی نادا لە هەردوو قوتبی بێ هیوا
تۆ لە دەنگی کاشی شین خاڵی بوویتەوە
من هێند پڕم لەسەر رووی دەنگم نوێژ دەکەن

جەنازەی شاد
جەنازەی مات
جەنازەی کپی تێ راماو
جەنازەی شیك، جەنازەی خۆش خۆرو رووخۆش
لەوێستگاکانی کاتی دیاریکراوا
لەزەمینەی بەگومانی نووری کاتی و

شەهوەتی كرینی میوەی گەنیوی بێ هودەییا

ئاه،

چ خەڵكانێك لە چوارڕێكاندا نیگەرانی ڕوودراون

لەدەنگی ئەم هۆرنی راوەستانانەش!

لە ساتێكا كە دەبێ، دەبێ ، كە دەبێ

پیاوێ لەژێر چەرخی زەمانا ورد ببێ!

ئەو پیاوەی كە بەلای درەختانی تەڕا تێ ئەپەڕی!

لە كویوە دێم؟

بە دایكم گوت " ئیتر تەواو"

وتم " هەمیشە پێش ئەوەی بیر كەیتەوە، لێت دەقەومێ

پێویستە بۆ ڕۆژنامەكان سەرەخۆشی ڕەوانەكەین"

سڵاو ئەی سەیریی تەنیایی

ژوورەكەم بە تۆ دەسپێرم

چونكە هەمیشە هەوری ڕەش

پەیامبەری ئایەتی تازەی پاكژین

لە شەهیدبوونی هەر مۆمێ

رازێكی ڕووناك پەنهانە

كە هەڵكشاوترین گڕو دوایەمین گر باش دەیزانێ

باوەڕ بێنین

باوەر بێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

باوەر بێنین بە وێرانیی باخی خەیاڵ

بە داسی ئاوەژووی بێكار

بە تۆوی دیل

شا ! چۆن بەفرێ وا دێتە خوار

حەقیقەت رەنگە ئەو دوو دەستە لاوە بێ

کە کەوتە ژێر بەفری باریوی پەی دەر پەی

ساڵێکی تر، کاتێ بەهار

لەودیوی پەنجەرەکەوە لەگەڵ ئاسمان دا دەخەوێ

لەناو لەشیا

فوارەی لاسکی سەوزی بەگوڕ

سەرهەڵ ئەدەن

ئەویش رەنگە چرۆ بکا، ئەی یار ئەی تاقانەترین

باوەر بێنین بەسەرەتای وەرزی سەرما . . .

****

کۆمەڵە هۆنراوەی باوەر بێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

تێ پەڕین

تاکەی بڕۆم
لەشوێنێ بۆ شوێنێکی تر
من ناتوانم، من ناتوانم هەربگەڕێم
هەرتاوە بۆ عیشقێکی تر ، یارێکی تر
بریا دوو باڵندە بووینا
هەموو تەمەن کۆچمان کردبا
لە بەهارێکەوە بۆ بەهارێکی تر

ئاخ لە مێژە
ئەڵێی بەسەرما رووخاوە
داروپەردووی هەورێکی تاریکی سەنگین
کە بە ماچت لەسەر لێوم تێکەڵ دەبم
وا دەزانم
گیان وەکوو عەترێکی کاتی رادەبوورێ

هێند تێکەڵە
ئەوینی خەمناکم بە ترسی لەناوچوون
هەموو ژیانم دەلەرزێ
کە سەرنجی ئەتۆ دەدەم
ئەڵێی لە پەنجەرەکەوە
تاکە درەختی پڕ گەڵام سەیر دەکەم
لەپەتای زەردی خەزانا

ئەڵێی وێنەیەك سەیرەکەم

لە ناو ئاوی خرۆشاوی جۆگەلەیەکی ڕەوانا

شەو و رۆژ

شەو و رۆژ

شەو و رۆژ

رێم بدە ..

بیرم چێتەوە

تۆ چیت یەك سات نەبێ ، یەك سات کە چاوی من

لە ناو سەحرای هوشیارییا

هەڵی دێنێ

رێم بدە..

بیرم چێتەوە

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

ئایەتە زەمینییەکان

ئەو دەمەی کە
هەتاو تینی تێدا نەماو
بەرەکەت لە زەوی بڕا

سەوزایی دەشتان وشك بوون
ماسی دەریاکان وشك بوون
خاك چیتر جەستەی مردووانی وەرنەگرت

شەو لە هەموو پەنجەرە رەنگ زەردەکانا
وەك خەیاڵێکی بەگومان
گرد دەبۆوە و جۆشی دەخوارد
رێگاکان لە تاریکییا
دەست بەرداری سەری ئەو سەری خۆیان بوون
چیتر کەس بیری لە ئەوین نەکردەوە
هیچ کەس بیری لە سەرکەوتن نەکردەوە
وە هیچ کەسیش
بیری لە هیچ نەکردەوە

لە ئەشکەوتی تەنیاییا
بێ هودەیی هاتە دنیا
خوێن بۆنی بەنگ و ئەفیونی لێوە دەهات
ژنی دووگیان

منداڵی بێ سەریان دەبوو
هەرچی بێشکەشە لە شەرمان
پەنایان برد بۆ گۆڕەکان

چ رۆژگارێکی رەش و تاڵ
نان قودرەتی سەرسوڕهێنەری ئیمانی
وەژێر نابوو
پەیامبەران ڕووت و برسی
شوێن وەعدەی خوا بە جێ هێشتوو
بەرخانی وێڵ
چی تر دەنگی هێ هێی شوانیان
لە سەرسامی دەشتەکانا گوێ لێ نەبوو

دەتوت لە چاوی ئاوێنا
وێنەکان و ڕەنگ و جووڵە
بە ئاوەژوو دەردەکەون
دەوری سەری گاڵتەجارانی بێ مایەو
دەمووچاوی ناشیرینی سۆزانییەکان
وەکوو چەترێکی داگیرساو
خەرمانەیەکی نوورانی و
پیرۆز شەوقی ئەدایەوە

زۆنگاوەکانی ئەلکهوول
بەو هاڵاوە بۆگەن و ژەهراوییەیان
دەستەی کڕی رۆشنبیریان

بۆ ناخی خۆیان لووش ئەدا
مشكی موزیڕ
لە سندووقە كۆنەكانا
لاپەڕە زێرینەكانی كتێبەكانیان دەكرتان

خۆر مردبوو
هەتاو مردبوو، سبەینێش
لە خەیاڵی منداڵانا
مانایەكی نادیارو ونی هەبوو
لە مەشقیانا
غەرابەتی ئەم دەستەواژە كۆنەیان
بەپەڵەی رەشی درشت وێنە دەكێشا

خەڵكی
خەڵكی ناكام
دڵ مردوو، تەریك و سەرسام
لەژێر باری شوومی بەدەنی خۆیانا
لە غوربەتیَ بۆ غوربەتێكی تر دەچوون
حەزی ئازاراویی تاوان
هەڵ دەئاوسا لە دەستیانا

جار جار تروسكەیەك، تروسكەیەكی كز
ئەم كۆمەڵە كپە بیَ گیانەی لەناكاو
لەناوەوە هەڵ دەتەكان
پەلاماری یەكیان دەدا

پیاوان بە کێرد
گەرووی یەکتریان دەدڕان
لەپێخەفی خوێناوییا
هاوئامێزی
کیژانی نابالْق ئەبوون

نوقمی ترسی خۆیان بوون و
هەستی تۆقێنەری گوناه
گیانی گێژو کوێریانی لە کار خستبوو
لە مەراسیمی ئیعداما
کاتێ گوریس
چاوی کرژی مەحکوومێکی
بە گوڕ لە کاسە دەردێنا
ئەوان دەچوون بە تاسەوەو
مێشکی پیر و کەنەفتیشیان
بە خەیاڵێکی خۆشەوە
ژان دەیهاتێ
کەچی هەردەم لە گۆشەی مەیدانەکانا
ئەتبینی ئەم تاوانبارە بچووکانە
ڕاوەستاون
لە پرژانی بەردەوامی فوارەی ئاو
تێ ڕاماون

دەڵێی ئێستاش
لە پشت چاوە پان بۆوەکان، لە ناو قوڵایی سربوونا

شتێکی لێڵ و نیوە گیان
هێشتا ماوە
بە هەوڵی بێ تین دەیەوێ
باوەر بێنێ بە پاکژیی گۆرانیی ئاو
رەنگە بەڵام چ خەیاڵێکی بێ پایان
خۆر مردبوو
کەس نەیدەزانی " باوەڕ" بوو
ناوی ئەو کۆترە خەمبارەی
کە لە دڵان تەرە ببوو

ئاخ ئەی دەنگەکەی زیندانی
بڵێی شکۆی نائومێدیت قەت بتوانێ
لە لایەکی ئەم شەوە قێزەونەوە
بکاتەوە بەرەو رووناکی دالآنێ!
ئاخ ئەی دەنگەکەی زیندانی
ئەی دوایین دەنگی دەنگەکان
******

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

با ئەمانبا

ئەفسووس لە شەوی بچووکی منا
با لەگەڵ گەڵای درەختەکانا ژوانی گرتووە
لەشەوی گچکەی منا دڵە راوکێی وێرانی یە

گوێ بگرە گڤەی
بای تاریکایی نایەتە بەرگوێت؟
نامۆیانە من ئەڕوانمە ئەم بەختیارییە
راهاتووم لەگەڵ نائومێدی خۆم

گوێ بگرە گڤەی
بای تاریکایی نایەتە بەرگوێت؟
ئێستا لەشەوا شتێ روو ئەدا
مانگەکەی سەرسەخت و حاڵ پەرێشان
لەسەر ئەم بانە
کەهەر سات تێیدا ترسی ڕووخانە
هەور وەك کۆمەڵی پرسەداران
دەڵێی چاوەڕێی دەمی بارانە

ساتێکە و جا هیچ
شەو لەودیو ئەم پەنجەرە دەلەرزێ
سووڕانی زەوی
وادێتە وەستان
ئەی سەرتاپات سەوز

دەستەکانت وەك یادێکی بەجۆش

بنێرە ناو دەستی عاشقی من

لێوەکانیشت وەك هەستێکی پڕ لە گەرمای وجوود

بە ڕامووسانی لێوی عاشقی ئەمن بسپێرە

با لەگەڵ خۆیا ڕامان ئەپێچێ

با لەگەڵ خۆیا ڕامان ئەپێچێ

****

تەنیا دەنگە کە دەمێنێ

بۆ ڕاوەستم؟
باڵندەکان بۆسۆراخی کەنارێکی ئاوی رۆشتوون
ئاسۆ شاقووڵ،
ئاسۆ شاقووڵییەو جووڵەش وەك فووارە
تا چاو بڕکا
هەسارەی ڕووناك دەچەرخێن
زەوی لەبەرزی دووبارە دەبێتەوە
چاڵی هەواش
دەبنە تونێلی پەیوەندی
وە رۆژیش پانتایی یەکە
لەخەیاڵی تەنگی رۆژنامەدا جێگەی نابێتەوە
بۆ ڕاوەستم؟
رێگە بەناو مووڕەگەکانی ژیانا تێ دەپەرێ
دۆخی ژینگەی پاپۆڕی منداڵدانی مانگ
خانە خراپەکان دەکوژێ
وە لەهەوای کیمیایی پاش خۆرکەوتنا
تەنیا دەنگە
کە تێکەڵی گەردەکانی زەمان دەبێ
بۆ راوەستم؟
زۆنگاو مەر دەتوانێ چی بێ؟
دەتوانێ چی بێ بەغەیری جێگەی گەرای مێرووی فەساد
جەنازەی ئاوساو دەزانێ خەیاڵی مەیتخانە چییە

لەناو تاریکییا نامەرد
ناپیاویی خۆی شاردۆتەوە
سیسرکیش ئاه !
کاتێ کە سیسرك دەدوێ
بۆ ڕاوەستم؟
بێهودەیە هاوکاری پیتی قورقوشمی
هاوکاریی پیتی قورقوشمی ئەندێشەی پووچ قوتار ناکا
من لە نەوەی درەختانم
هەڵمژینی هەوای ماوە پەستم دەکا
باڵندەیەك کەمردبوو فێری کردم فڕینم لەیاد بمێنێ

کۆتایی هەموو هێزەکان یەکگرتنە، یەکگرتنە
لەگەڵ بنچینەی ڕۆشنی خۆرەتاوا و
ڕژانە ناو شعووری نوور

سروشتییە
کە ئاشە هەوایی یەکان ژەنگ هەڵ بێنن
بۆ ڕاوەستم؟
من گوڵە گەنمی نەگەیو
لەسەر مەمکم دادەنێم و
شیری دەدەم

دەنگ و دەنگ و بەتەنیا دەنگ
دەنگی ڕۆشنیی تکای ئاو بۆ ڕێ کردن
دەنگی پرژانی رووناکی ئەستێرەکان

بەسەر دیواری میینەیی زەمینا

دەنگی یەککگرتنی تۆوی ..

مەعناو هەڵکشانی زیهنی هاوبەشی عیشق

دەنگ ، دەنگ، دەنگ، تەنیا دەنگە کە ئەمێنێ

لە وڵاتی کورتیلەکان

پێوانەکانی هەڵسەنگاندن

هەردەم لەسەر خولگەی سفر سەفەر دەکەن

بۆ ڕاوەستم؟

من مل کەچی چوار توخمەکەم

کاری نوسینەوەی پەیڕەونامەی دڵم

کاری حوکمەتی ناوچەیی کوێران نیە

من چیم داوە بە لوورەی وەحشییانەوە

لە ئەندامی جنسیی ئاژەڵدا

من چیم داوە بە جووڵەی بێ مانای کرمێکەوە لە بۆشایی گۆشتا

هاوپشتیی گوڵ منی لەگەڵ ژینا هاوپەیمان کردووە

هاوپشتیی گوڵ خۆ ئەزانی؟

*****

کۆمەڵە هۆنراوەی باوەڕبێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

وەهمی سەوز

تەواوی رۆژ لە ئاوێنەدا دەگریام
بەهاریش پەنجەرەکەمی
بە وەهمی سەوزی درەختان سپاردبوو
جەستەم لە قۆزاخەی تەنیاییمدا جێگەی نەدەبۆوە
بۆنی تاجە کاغەزییەکەم
هەوای ئەو ناوچە بێ خۆرەی
پیس کردبوو
نەم دەتوانی، نەم دەتوانی
چیتر دەنگی کۆڵان ، دەنگی باڵندەکان
دەنگی بزربوونی تۆپەکانی تێنس
هاوارهاواری منداڵانی ڕاکردوو
سەمای میزەڵدانەکانیش،
کە وەك بلّقی کەف سابوون
لە کۆتایی لاسکێکی دەزووەوە هەڵ دەکشان
باش کە دەتوت
لە ناخی قووڵترین ساتە تەڵخەکانی جووتبوونەوە ناڵەی دەهات
گشت گوشاریان
بۆ حەساری قەڵای کپی ئیعتیمادی من دەهێناو
لە درزە کۆنەکانەوە دڵمیان بەناو بانگ دەکرد

بەدرێژایی رۆژ نیگای من
ڕامابوو لە چاوەکانی ژیانی خۆم

لەو دوو چاوە پەرێشان و ترساوانە
کە خۆیان لە نیگای توندی من لائەداو
وەك درۆزن
پەنایان بۆ گۆشەگیریی بێ خەتەری پێڵوو دەبرد

کام لوتکەیە؟ کام بەرزایی ؟
مەگەر هەموو ئەم رێگە پێچاو پێچانە
لەو دەمە ساردە مژەرا
پێك ناگەن و تەواو نابن؟
چیتان پێ دام ئەی وشە ساکارەکانی هەڵخەڵەتان؟
ئەی ڕیازەتی ئەندام و خواستەکانم؟
ئەگەر گوڵێکم لە پرچی خۆم بدایە
لەم فرو فێڵە، لەم تاجە کاغەزییە
کەلەسەر سەرم گەنیوە،
سەرنج راکێش تر نەدەبوو؟

نازانم چۆن گیانی بیابان دایگرتم
یا سیحری مانگ لە باوەڕی کۆمەڵ دووری خستمەوە !
دڵم چۆن بە نیوە ناچڵی گەورە بوو
وە هیچ نیوەیەك ئەو نیوەی تەواو نەکرد !
چۆن ڕاوەستام و چۆن بینیم
خاك لەژێر پێما رۆ دەچێو
گەرمایی جەستەی هاوجووتم
پەی بە چاوەروانی پووچی جەستەم نابا !

کام لوتکەیە کام بەرزاییی؟
ئەی فانووسە کزۆڵەکان پەنام بدەن
ئەی خانوو ڕووناکە بەگومانەکان
کە پۆشاکی شۆراو لە ئامێزی دووکەڵی بۆندارا
لەسەر بانی بەرهەتاوتان شەکاوەیە !

پەنام بدەن ئەی ژنانی سادەی کامڵ
کە پەنجە ناسکۆڵەکانتان لەو دیوی پێست
ڕەوتی جووڵەی شادی بەخشی کۆرپەلەیەك
دەپشکنێ !
هەواش هەردەم لە درزی یەخەتانەوە
لەگەڵ بۆنی شیری خاوا تێکەڵ دەبێ

کام لوتکەیە کام بەرزاییی؟
پەنام بدەن ئەی کوانووە پڕ ئاگرەکان– ئەی کەوشەکانی
بەختیاری
ئەی سروودی قاپی مسیی مۆبەق کاتی سڕینەوە
ئەی لەرزەی دڵگیری مەکینەی دروومان
ئەی جیدالی شەو و رۆژی فەرش و گسك
پەنام بدەن ئەی هەرچی عیشقی بێگەردو بەمشوورە
کە ئارەزووی پڕلە ئازاری مانەوە
جێنوێنی هەڵسوکەوتتان
بە ئاوی سیحرو دڵۆپی خوێنی تازە ڕەنگین دەکا

تەواوی رۆژ، تەواوی رۆژ

وێڵ وێڵ وەکوو لاشەی سەرئاو
بەرەو خەتەرترین گابەرد دەچوومە پێش
بەرەو قووڵترین ئەشکەوتی بنی دەریاو
گۆشت خۆرترین ماسییەکان
بڕبڕەی ناسکی پشتم
لە هەستی مەرگ ژان دەیهاتێ

نەم ئەتوانی، نەم ئەتوانی
لە رازی نەبوونی رێگا پێم دەنگی لێ بەرز دەبۆوە
نائومێدیم لە ئۆقرەی گیانم گەورەتر،
ئەو بەهارەش ئەو خەیاڵە کەسك ڕەنگە
کە بەبەر پەنجەرەکەدا تێ ئەپەری، ئەیگوت بەدڵ
" بروانە تۆ،
هەرگیز بۆ پێشەوە نەچووی
تۆ هەر رۆچووی."

******

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

هەینی

هەینیی خامۆش
هەینیی تەریك
هەینیی خەماوی وەکوو کۆلآنی دێرین
هەینیی خەیاڵە نەخۆش و بێ تینەکان
هەینیی باوێشکە درێژ و بەژانەکان
هەینیی بە بێ چاوەڕاونی
هەینیی خۆبەدەستەوەدان
ماڵی چۆڵ و
ماڵی دڵگیر
ماڵی لەبەردەم هێرشی لاویدا دەرگا داخراو
ماڵی تاریکی و ئەندێشەی هەتاو
ماڵی تەنیایی و گەشبینی و گومان
ماڵی کتێب و ماڵی گەنجینەو پەردەو وێنەکان

ئاه چەند لەسەرخۆو بەویقار ڕۆیی،
ژیانی من وەك چۆمێکی نامۆ
لە ناخی ئەم هەینی یە خامۆش و بەجێماوانا
لەناو ئەم ماڵە چۆڵ و خۆشانا

ئاه چەند لەسەر خۆو بە ویقار ڕۆیی!

*****

لە ئاوابوونێکی ئەبەدیدا

–ڕۆژە یان شەو؟

– نەخێر هاوڕێ، ئاوابوونی ئەبەدی یە

لەگەڵ تێپەڕبوونی دوو کۆتر بەبادا

وەکوو دوو تابووتی سپی و

دەنگێك لەدوور، لەو پیَ دەشتە نامۆیەوە

ناجێگیر و سەرلێشێواو بە وێنەی ڕێکردنی با

– پێویستە شتی بوترێ

پێویستە شتی بوترێ

بە نیازە دڵم لەگەڵ تاریکییا تێکەڵ ببێ

پێویستە شتێ بوترێ

لەبیر چوونەوەیەکی چەندە سەنگینە

سێوێك لەچڵ دادەوەرێ

دەنکە تۆوی زەردی کەتان

لەژێر دەنووکی کەنارییە عاشقەکانی منا دەشکێن

گوڵی باقالا دەماری شینی لە مەستیی نەسیما

دەسپێرێ بە قوتاربوون لە دڵەراوکێی مەنگی گۆڕان

وە لێرەشا، لە منا ، لە سەری منا

ئاه..

لەسەری منا لە غەیری سووڕانی گەردی چڕی سوور شتێك نیە

نیگاشم وەك قسەی درۆ

شەرمەزارەو چاو بەرەو ژێر

–بیر لە مانگێك دەكەمەوە

–لە پیتی ناو هۆنراوەیەك

–لە كانییەك

–بیر لە خەیاڵێكی ناو خاك

–لە بۆنی تیژی پەڵەگەنم

–ئەفسانەی نان

–لە بێگوناهیی یارییەكان

–لەو كۆڵانە تەنگەو درێژ

كە پڕی لە بۆنی عەتری درەختانی ئەقاقی بوو

–لە هۆشیاربوونەوەی تاڵی پاشی یاری و

لەسەرسامیی ئەولای كۆڵان

لەو لاتری بۆنی عەتری ئەقاقییەكان

–ئازایەتی؟

–ئاه..

ئەسپەكان پیرن

–ئەوین؟

–تەنیایە و لە پەنجەرەیەكی نزمەوە

لە بیابانە بێ مەجنوونەكان دەروانێ

لە كۆڵانێك بەیادێكی پەشێوەوە

لەمەڕ لەنجەی پووزێكی ناسكی بەخڕخاڵ

–ئارەزووەكان؟

–ڕێ ون دەكەن

لە هاوئاهەنگیی بێ بەزەییانەی هەزاران دەرگادا

—داخراوا؟
—بەڵێ هەمیشە داخراوی داخراو
—ماندوو دەبی

بیر لەیەك ماڵ دەکەمەوە
شێدار بەهەناسەی گوڵە پیچکەکانی
وەك گلێنەی چاو رۆشن بە چراکانی
لەشەوانیا تەمەڵ و بێ کەسەر، ڕاماو

لە کۆرپەیەك بە زەردەخەنەی بێ سنوور
وەکوو بازنەی پەی دەرپەیی شەپۆلی ئاو
جەستەیەکی پر لە خوێنیش وەکوو هێشوویەکی ئەنگوور

—من بیر لە وێرانە دەکەمەوە و
لە تالآنیی ڕەشەباکان
وە لە رووناکییەکی گومان لێکراو
کە شەوانە لە پەنجەرەوە دەگەرێ
وە لە گۆرێکی بچکۆلە ، بچووك وەکوو جەستەی ساوا

—کار؟
—بەڵی بەلآم لەسەر ئەو مێزە گەورەیە
دوژمنێکی شاراوە لانەی کردووە
کە لەبۆ تۆ بەکاوەخۆ چاودەگێڕێ
هەروەك چۆن بۆ راستەو دەفتەر
بۆ هەزاران جۆرە شتی تری بێفەر
سەرەنجامیش تۆ لەناو کوپێ چاییا نوقم دەبی

وەکوو بەلەم لە گێژاوا
لە قووڵایی ئاسۆشدا لە دووکەڵی خەستی جگەرەو
چەند هێڵێکی پەی پێ نەبراو بەولاوە
هیچ نابینی

—یەك ئەستێرە ؟
—بەڵێ سەدان، سەدان بەڵام
هەموو لەودیوی شەوانی تەنراوەوە
—یەك پەلەوەر؟
—بەڵێ سەدان، سەدان بەڵام
هەموو لە ناو بیرەوەرییە دوورەکانا
بەغرووری باڵەفرەی بێهودەوە
—من لە بیری هاوارێکی ناو کۆڵانام
من لە بیری یەك مشکێکی بێ زیانام
کا جار بەجار بە دیوارا تێ دەپەڕێ

پێویستە شتێ بوترێ
پێویستە شتێ بوترێ
دەمەو بەیانی لە ساتێکی لەرزۆکا
کە هەوا وەك هەستی باڵقی
لەپڕ لەگەڵ شتێکی نادیارا تێکەڵاو دەبێ
من حەز ئەکەم
خۆم تەسلیمی هەڵچوونێ کەم
من حەز ئەکەم
لەو گەواڵە هەورە گەورەوە ببارێم

من حەز ئەکەم

کە بڵێم نا، نانا، نانا

–با بڕۆین

–پێویستە شتی بوترێ

–پێك یا ناوجێ، یاخود تەنیایی، یانە خەو؟

–بابڕۆین..

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

ژووانی شەو

وە دەموچاوێکی سەیر
لەودیوی پەنجەرەکەوە بەمنی وت
" ئەوە ڕاستە کە دەبینیٚ
من وەکوو هەستی ون بوویی ترسناکم
بەڵام خوایە
چۆن مومکینە لەمن ترسان؟
من کە هەرگیز
من کە غەیری کۆلارەیەکی سووکی وێڵ
بەسەر بانی تەم داگرتووی ئاسمانەوە
شتیٚ نەبووم
وە لە نامۆیی شەوانەی گۆرستانا
مشکیٚ بە ناوی مەرگەوە
عیشق و حەزو قین و ژانی کرتاندوومە"

وە دەموچاوە سەیرەکە
بەو هێڵە سستە باریك و درێژانەوە
کە سات بەسات ، با شێوەکەی ئێستایانی
لەبەین دەبردو دەگۆری
پرچی نەرم و درێژیشی
کە جووڵەی پەنهانیی شەو دەیڕفاندن و
بەگشت پانتایی شەوا پەخشی دەکردن
هەروەکوو گیای بنی دەریا
لەو دیوی پەنجەرەکەوە پەرێشان بوو

هاواری كرد
" باوەر بكەن
من زیندوو نیم"

من هێشتاكە لەپشت ئەوەوە دەمبینی
كۆڕی تاریكی و بەری زیویی سنەوبەر
ئاه بەڵام ئەو..
بەسەر هەموو ئەمانەدا دەخلیسكاو
دڵی بێ كۆتاییشی دەچووە كەشكەشان
دەتوت كەوا هەستی سەوزی درەختانە
وە چاوەكانیشی هەتا ئەبەدیەت بڕیان دەكرد

تۆ ڕاست ئەكەی
من لەپاش مردنم هەرگیز
زاتم نەبووە كە ئاوێنە تەماشا كەم
هێندەش مردووم
كەوا ئیتر هیچ بابەتێ
مردنی من ناسەلمێنێ

ئاه
گوێت لەدەنگی سیسركێ بوو
لە پەنای شەوا لەوپەڕی باخەكەوە
بەرەو لای مانگ هەڵ دەفڕی؟
من لام وایە كەوا هەموو ئەستێرەكان
كۆچیان لەبۆ ئاسمانێكی ون كردووە

وە شاریش، شار چەند بێ دەنگ بوو!
من بە درێژایی رێگای خۆم
بێجگە لەچەند پەیکەرێکی ڕەنگ پەریوو
چەند کەناسێ
کە بۆنی خۆڵ و تووتنیان لێوە دەهات
وە چەند حەسحەسێکی ماندووی چاو خەواڵوو
هیچی ترم نەهاتە ڕێ

ئەفسووس
من مردووم و شەویش ئەڵێی
هەر ئیدامەی هەمان شەوی بێهودەیە

کوژایەوە و
شالاوی گریان پانتایی فراوانی دووچاوانی
تەڵخ و لێڵ کرد
" ئایا ئێوە کە سیماتان
لە سێبەری چارشێوی خەمناکی ژینا
شاردۆتەوە؟
جار جار بیر لەم حەقیقەتە هیوا بڕە دەکەنەوە
کە زیندووەکانی ئەمرۆ
تەنیا تلێی زیندوون و بەس؟

وەك منداڵێ
لەگەڵ یەکەم پێکەنینیا پیر بووبێت و
دڵیش– ئەم بەردەنووسە رووشاوە

کە دەسکاریی نووسینەکانی کراوە—
چیتر باوەڕ بە ئیعتیباری بەردێتی خۆی ناکا هەر

رەنگە ئیدمان بوون بە وجوود
وە مەسرەفی بەردەوامی ژان بڕەکان
ئارەزووە پاك وسادەکانی مرۆڤی
بە گێژەنی زەوال دابێ
رەنگە گیانیان
بۆ خەڵوەتی دورگەیەکی کەس لـێ نەبوو
وە دوور نابێ
ڕەنگە دەنگی سیسرکەکەم بە خەو دیبێ

کەوابێ ئەم پیادانەی کە وا بە سەبر
پاڵیان داوەبە ڕمە دارینەکانی خۆیانەوە
ئەو سوارانەن کە ئەسپی تیژڕەو دەئاژۆن!
ئەم پەڕپووتە تریاکی یە چەماوانەش!
ئەو پیاو چاکە بێ وەیانەن کە خەمی داهاتوو دەخۆن!
ئەگەر وابێ ڕاستە، ڕاستە کەوا مرۆڤ
چاوەڕوانی سەرهەڵدانی پەیامبەرانی تر نیە
کەنیشکە عاشقەکانیش
چاوی خۆشباوەڕی خۆیان بە دەرزیی نەخش هەڵ دڕیوە

ئێستا سەدای قەلە رەشەکان
لەناخی خەونەکانی دەمەو بەیاندا
دەبیسترێ

ئاوێنەکان دێنەوە هۆش
تەنیاکانیش
خۆیان بە یەکەم نیشانەی بێداربوون و
بە هێرشی نادیاری مۆتەکەی شووم
تەسلیم دەکەن

ئەفسووس کە من
بەگشت یادگارەکانمەوە
لە خوێن، کە بەس باس لە بەزمی خۆێناوی بوو
وە لە غروور ، ئەو غرووڕەی کە هیچ کاتێ
ئا بەوجۆرە سووك نەدەژیا
لە کۆتایی هەلی خۆما ڕاوەستاوم
وە گوێ دەگرم، نەهیچ دەنگێ
ڕادەمێنم، نە بزووتنی گەڵایێ
ناوی منیش کەهەناسەی ئەو هەموو پاکژییە بوو
"چیتر هەتا تۆزی گۆڕیش
هەڵ ناسێنێ"

لەرز گرتی
وە بەهەردوو دیوی خۆیا ڕۆچووە خوار
وە لە درزەکانیشەوە دەستی تکای
وەکوو ئاهی درێژ بەرەو
لای من کشان

" سەرمایەو با
هێڵەکانی من دەبڕێ

ئایا هێشتا لەم هەوارە کەسێ ماوە
لە بینینی دەموچاوی فەنابووی خۆی
ترسی نەبێ؟
کاتی ئەوە نەهاتووە
کە ئەم دەرگا بکرێتەوە ، واز،واز ،واز
کە ئاسمان دابکات و
مرۆڤ بەسەر لاشەی مردووی
خۆیا زار زار نوێژ بخوێنێ؟"

ڕەنگە نالەی تەیر بووبێ
یاخود بای بەینی درەختان
یاخود خۆم بووم لەبەرامبەر گرێکوێرەی دڵی خۆما
وەکوو شەپۆلی حەسرەت و شەرم و ئازار
هەڵ دەکشام
لەپەنجەرەشەوە دەمدی
ئەو دوو دەستە ، ئەو دوو سەرزەنشتە تاڵە
کە هەروا بەرەو دەستی من درێژ بووبوون
لە رووناکی سپێدەیەکی درۆدا
دەتوانەوە
وە دەنگێکیش کە لەدەم ئاسۆی ساردەوە
هاواری کرد:
" خودا حافیز"

*****

پەنجەرە

یەك پەنجەرە لەبۆ دیتن
یەك پەنجەرە لەبۆ بیستن
یەك پەنجەرە كە بەوێنەی ئەڵقەی بیرێك
لە قووڵایی خۆیدا دەگا بە دڵی خاك
وە بەرووی ئەم پانتایی یە میهرەبانە پەی دەرپەیە شین رەنگەدا دەكرێتەوە
پەنجەرەیەك كە دەستە بچكۆلەكانی تەنیایی لە
لە بەخششی شەوانەی عەتری ئەستێرە بەخشندەكان
لێوان دەكا
وە دەشكرێ هەر لەوێوە
هەتاو بكرێتە میوانی نامۆیی گوڵی شەمدانی
بۆ من یەك پەنجەرە بەسە

من لە شاری بووكەشووشەكانەوە دێم
لە ژێر سێبەری درەختی كاغەزەوە
لە ناو باخی كتێبێكی رەنگاورەنگا
لەوەرزی وشكی ئەزموونە بێ ئەنجامەكانی ئەوین و دۆستی یا
لە كۆڵانە خاكییەكانی پاكییا
لەساڵەكانی كامڵ بوونی پیتە بێ ڕەنگەكانی ئەلفبادا
لەسەر كورسییەكانی قوتابخانەیەكی سیلاوی
لە ساتێكا كە منداڵەكان توانییان
لە سەر تەختە وشەی " بەرد" بنووسن و

ریشۆڵە سەرسامەکانیش کۆنە درەختیان بەجێ هێشت

من لە نێوان رەگوریشەی رووەکی گۆشتخۆرەوە دێم
مێشکم هێشتا
پڕ لە دەنگی ترسی ئەو پەروانانە بوو
کە بە دەرزی
لە دووتوێی دەفتەرێکدا لە خاچ درابوون

کاتێ کە ئیعتیمادی من هەڵواسرابوو بە پەتی ناسکی عەدالەتاو
لەگشت شارا
دڵی چراکانمیان پارچە پارچە دەکرد
کاتێ کە چاوی منداڵانەی عیشقی منیان
بەدەسڕی تاریکی یاسا دەبەست و
لە لاجانگی پەشێوی ئارەزوومەوە
فوارەی خوێن هەڵ دەقوڵا
کاتێ کە چیتر ژیانم
شتێ نەبوو، شتێ نەبوو غەیری تیکتاکی کاتژمێری دیواری
لە بۆم دەرکەوت کە دەبێ، دەبێ ، کەدەبێ
وەکوو دێوانە عاشق بم

یەك پەنجەرە بۆ من بەسە
یەك پەنجەرە بۆ سەر ساتی هۆشیاری و نیگاو بێ دەنگی
ئێستاکە نەمامی دارگوێز
ئەوەندە هەڵ کشاوە کە گەڵا ناسکەکانی لە دیوار تێ بگەن
لە ئاوێنە پرسیار بکە

ناوی ڕزگارکەرەکەی خۆت
ئایا زەوی کە لەژێر پێتا دەلەرزێ
لە تۆ زیاتر تەنیا نیە؟
پێغەمبەران لەگەڵ خۆیان
پەیامی وێرانییان بۆ ئەم سەدەیەی ئێمە هانی؟
ئەم تەقینە پەی دەر پەیەی
ئەم هەورە ژەهراوییانە
ئایا سەدای ئایەتە پیرۆزەکانن؟

ئەی هاورێ ، ئەی برا ، ئەی هاوخوێن
کاتێ دەگەی بە مانگ
مێژووی کوشتاری گوڵەکان بنووسەوە
خەونەکانیشمان هەمیشە
لەهەڵەمووتی سادەیی خۆیانەوە هەڵ دەدێرێن و دەمرن
من شەوەرێکی چوارپەلك بۆن ئەکەم کە،
لەسەر گۆڕی چەمکە کۆنەکان رووا وە
ئەو ئافرەتەی کە لەکفنی چاوەڕوانی و پاکیی خۆیا نرایە چاڵ،
ئاخۆ من بووم؟
بڵێی دیسان بە پەیژەی فزووڵی خۆما بچمە بان
تا سڵاو کەم لە خوای گەورە کە لەسەر بان هەنگاو دەنێ؟

وا هەست ئەکەم کات رۆیوە
وا هەست ئەکەم " سات" بەشی منە لە لاپەرەکانی مێژوو
وا هەست ئەکەم مێز مەودایەکی درۆیە لەنێوانی پرچی من و
دەستەکانی ئەم نامۆیە خەمگرتووا

قسەیەکم لەگەڵ بکە

ئەوکەسەی کە میهرەبانیی جەستەیەکی زیندووت ، مەگەر، پێ دەبەخشێ

لە ئیدراکی هەستی زیندوو بوون زێدەتر چی لێت دەوێ؟

قسەیەکم لەگەڵ بکە

من لەلای پەنجەرەکەدام

لەگەڵ هەتاو هاوپەیوەندم

*****

کۆمەڵە هۆنراوەی باوەر بێنین بە سەرەتای وەرزی سەرما

دیاری

باس لە کۆتایی شەو ئەکەم
باس لە کۆتایی تاریکی و
باس لە کۆتایی شەو ئەکەم

ئەی میهرەبان گەر بۆ لای من هاتی چرام لە بۆ بێنەو
دەلاقەیەك
هەتا لێوەی لە بەزمی کۆلانی بەختەوەر بڕوانم

******

دڵم بە باخچە ئەسووتێ

کەس لە بیری گوڵەکانا نیە
کەس لە بیری ماسییەکانا نیە
هیچ کەس نایەوێ
باوەڕکا باخچە خەریکە دەمرێ
کە دڵی باخچە لەبەر هەتاوا هەڵ ئاوساوە
کە مێشکی باخچە وا وردە وردە
لە یادگەلی سەوز پاك ئەبێتەوە
یا هەستی باخچە وەك شتێکی ڕووت
لە تەنیایی باخچەدا گەنیوە
حەوشەکەی ماڵی ئێمە تەنیایە
حەوشەکەی ماڵمان
لە چاوەروانی بارینی هەورێکی نەناسیاوا
باوێشك ئەدا
حەوزەکەی ماڵمان ئاوی تیا نیەو
ئەستێرەگەلی گچکەی بێ ئەزموون
لەقەد بەرزایی دارەکانەوە
دەکەونە خوارێ
لە پەنجەرە رەنگ پەڕیوەکانی ماڵی ماسییان
شەوان دەنگی کۆکە دێتە بەرگوێ
حەوشەکەی ماڵی ئێمە تەنیایە

باوکمان ئەڵێ

"من دەورم تەواو
من دەورم تەواو
من باری خۆمم تەواو بردووە
من کاری خۆمم تەواو کردووە"
لە ژوورەکەیا بەیانی تا شەو
دەخوێنێتەوە
"شانامە" یا "ناسخ التواریخ"
بە دایکم دەڵێ
"نەفرین لە هەموو ماسی و پەلەوەر
کە بمرم ئەمن
گەر باخچە هەبێ یا باخچە نەبێ
فەرقی چی دەبێ
مووچەی خانەنشینی بەسە بۆ من"

ئەوەتی هەیە
دایکم بەرماڵێکی ڕاخراوە
لەبەر دەرگاکەی ترسی دۆزەخا
لە ناو هەموو کێشەیەکا دایکم
لە دووی شوێن پێی گوناهێ دەگەرێ
لای وایە باخچەش
کفری گیایەك ئالوودەی کردووە
دایکم هەمیشە دووعا ئەخوێنێ
دایکم گوناهباری سروشتی یە
فوو ئەکا بەسەر گشت گوڵەکانا
فوو ئەکا بەسەر ماسییەکانا

فوو ئەكا لەخۆی
دایكم چاوەڕێی سەرهەڵدانێكە
وە بەخشینێكە كە دێتەخوارێ

براكەم بە باخ ئەڵێ گۆڕستان
بە سیس بوونی گیا پێكەنینی دێ
ئەیانژمێرێ لاشەی ماسییەكان
كەلەژێر پێستی نەخۆشی ئاوا
شی دەبنەوە بۆ گەردی گەنیو
براكەم ئەودالّی فەلسەفەیە
لای براكەم چاكبوونەوەی باخچە
تەنیا بە تێكدانی باخچەكەیە
ئەو وەك سەرخۆشە
مشتی ئەمالێ بە دارو دیوار
ئەیەوێ بڵێ
زۆر نائومێدەو ماندوو و دەردەدار
نائومێدییەكەی
وەكو ناسنامەو دەسڕو تەقویم و چەرخ و قەڵەمی
لەگەڵ خۆی دەبا بۆ كووچەو بازار
نائومێدییەكەی هێندە بچووكە
لە قەرەباڵغی مەیخانەكانا
هەر شەو ون دەبێ
خوشكیشم دۆستی گوڵان بوو، كاتێ
دایكم لـێی دەدا
قسەی ساكاری دڵی خۆی دەبرد

بۆ کوڕی خامۆش و میهرەبانیان
جارجارەش دەستەی ماسییەکانی
داوەتی شیرینی و هەتاو دەکرد
ئەو ئێستاماڵی لەوپەڕی شارە
لەناو خانووە دەست کردەکەیدا
لە پەنا عیشقی مێردی دەسکردی و
لەژێر لق و پۆی درەختی سێوی دەسکردا لەگەڵ
ماسییە سوورە دەسکردەکانیا
گۆرانی گەلی دەستکرد دەخوێنێ و
منداڵی سروشتی دروست ئەکا
ئەو هەرکاتێ کە
دێ بۆ لای ئێمە
چمکی تەنوورەی لە هەژاریی باخچەدا پیس ئەبێ
بە قۆڵەنیا خۆی پاك دەکاتەوە
ئەو هەر کاتێ کە بۆ لای ئێمە دێ
دووگیانە

حەوشەکەی ماڵی ئێمە تەنیایە
حەوشەکەی ماڵی ئێمە تەنیایە
بە درێژایی رۆژ
دەنگی وردبوون و تەقینەوە دێ
دراوسێکانمان لە ناو باخچەدا لە جیاتی گوڵ
گشتیان هاوەن و شەستیر دەنێژن
گشت هاوسێکانمان بەسەر حەوزی کاشیی حەوشەیانا
سەرقاپ دائەنێن

حەوزە کاشی یەکان بێ ویستی خۆیان
بوون بە ئامباری شاراوەی بارووت
منداڵەکانی کۆڵانی ئێمە گشت جانتاکانیان
پڕ لە قومبەلەی بچووك کردووە
حەوشەکەی ماڵی ئێمە گێژ بووە

من لە زەمانێك
ئەترسم دڵی خۆی ون کردووە
من لە خەیاڵی بێهودەیی ئەم هەموو دەستانە
لە بەرجەستە بوونی بێگانەیی ئەم هەموو دەموچاوە ئەترسم
وەك ئەو قوتابییەی
شێتانە حەزی لە وانەی ئەندازەیە من تەنیام
لەو باوەرەشدام ئەکرێ باخ ببرێ بۆ نەخۆشخانە
لەو باوەرەدام
لەو باوەرەدام
لەو باوەرەدام
دڵی باخچەکە لە بەر هەتاوا هەڵ ئاوساوە
مێشکی باخچەکەش وا ئارام ئارام
لە یادی کەسك پاك ئەبێتەوە

لــێ‌ی ببورن

لــێ‌ی ببورن
ئەو کە جارجار
پەیوەست بوونی پر ئازاری وجوودی خۆی
بە ئاوی پەنگ خواردووەوە و
بە چاڵە بۆشەکانەوە لەبیر ئەکا
وە گێلانە وا دەزانێ
کە مافی ژیانی هەیە

لــێ‌ی ببورن
لە تووڕەبوونی بێ مەبەستی وێنەیەك
کە ئارەزووی دووری جووڵە
لەچاوە کاغەزییەکانیا دەبێ بە ئاو

لــێ‌ی ببورن
لەو کە سەراپای تابووتی
پڕ لە ڕەوتی سووری مانگەو
عەترە بزێوەکانی شەو
خەوی هەزاران ساڵەی ئەندامەکانی
پەشێو دەکەن

لــێ‌ی ببورن
لەو کەوا لە ناخیەوە هەڵوەشاوە
بەڵام هێشتا پێستی چاوی لە خەیاڵی ڕۆشنایی یا دەکزێتەوەو

پرچە بێ هیواکانیشی
نائومێدانە بۆ شالاّوی هەناسەی عیشق ئەلەرزن

ئەی خەڵکی سەرزەمینی سادەی بەختیاری
ئەی هاودەمانی پەنجەرەی کراوە بە ڕووی بارانا
لـێی ببورن
لـێی ببورن
چونکە ئەو خەیالاّوییە
چونکە رەگوریشەی وجوودی پڕ لە بەرهەمی ئێوە
لە ژێر خاکی نامۆی ئەوا تازە بە تازە مل دەنێن
دڵە خۆش باوەڕەکەشی
بە گورزی پڕژانی حەسرەت
لە گۆشەی سینەیا هەڵ دەئاوسێنن

****

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

پرسیار

سڵاو ماسییەکان، سڵاو ماسییەکان
سڵاو سوورەکان، سەوزەکان، زێرینەکان
پێم بڵێن ئاخۆ لە ناو ئەو ژوورە کریستاڵەدا
سارد وەك بیلبیلەی چاوی مردووان
وە وەك کۆتایی شەوی شارەکان کپ و داخراو
گوێتان لە دەنگی جووزەلەیەك بووە
کە لە شاری پەرییەکانی ترس و تەنیایی یەوە
بەرەو ئیعتیمادی خشتینی ژووری نووستنەکان
وە لایە لایەی قورمیش کراوی سەعاتەکان و
گەردە ناسکە شووشەیی یەکانی رۆشنایی تەکان دەدا؟

وە لەگەڵ تەکان دانیا
ئەستێرە تاجییەکان لە ئاسمانەوە بەردەبنە سەر زەوی
دڵە بچووکە بزێوەکانیش
لە دەست شاڵاوی گریان دەتەقن

******

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

لە تاریکییا

لە تاریکی یا
بانگم لێ کردی
بێ دەنگ بوو و شنە،
پەردەی لادەدا
لە ئاسمانی مات
دەگڕا ئەستێرەو
دەرۆشت ئەستێرەو
دەمرد ئەستێرە
بانگم لێ کردی
بانگم لێکردی
هەموو وجوودم
وەك پیاڵەیەك شیر
لە ناو دەستما بوو
نیگای سپیی مانگ
دەیدا لە شووشە

سترانێکی پەست
بەرز دەبۆوە وەکوو دودمان
لە شاری سیسرك
وەك دووکەڵ دەخزا
بەسەر پەنجەرا
پاکی شەو لەوێ

لە سینەی منا
لە نائومێدی
یەکێ دەناڵی
یەکێ هەڵ دەستا
یەکێ تۆی دەویست
دوو دەستی ساردیش
ڕێگەی لـێ دەگرت

پاکی شەو لەوێ
چڵە رەشەکان
خەمیان دەباران
یەکێ پەشێو بوو
گازی تۆی دەکرد
وەك دارو پەردوو
هەواش بە ڕوویا دەڕمایە خوارێ

درەختە گچکەکەم
عاشقی بابوو
بای بێ ناونیشان
کوانێ ماڵی با؟
کوانێ ماڵی با.

***

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

لە ئاوە سەوزەکانی هاوینا

تەنیا تر لە گەڵایەك
بە کۆڵی شادییە کۆچ کردووەکانمەوە
لە ئاوە سەوزەکانی هاوینا
لەسەر خۆ دەرۆم
تا وڵاتی مەرگ
تا کەناری خەمە پاییزییەکان
لە سێبەرێکا پاڵم دایەوە
لە سێبەری بێ ئەنجامی عیشقا
لە سێبەری کاتیی بەختیارییا
لە سێبەری بێ بە قایی یەکانا

کە نەسیمی گێژ شەوان هەڵ دەکا
بە ناو ئاسمانی کورتی دڵ تەنگا
کە مانگی خوێنین شەوان رێ دەکا
بە کۆڵانە شینەکانی دەمارا
شەوان کە تەنیاین
لەگەڵ لەرزینی گیانمانا، تەنیا—
دەجۆشێ بەدەم ترپەی دڵەوە
هەستی هەبوونمان، هەبوونی نەخۆش

" لە چاوەروانی دۆڵەکاندا یەك نهێنی هەیە"
کە بەسەر لوتکەی کێوەکانەوە
لەسەر گابەردەکان هەڵ کەندراوە

کە لە ڕەوتی کەوتنە خوارەوەدا
شەوێك خامۆشی کوێستانەکانیان
لە خواستێکی ناخۆش ئاخنی بوو

" لە پەشێویی دەستە پڕەکانا
ئارامیی دەستانی خاڵی نیە
بێدەنگی وێرانەکان جوانە"
ئافرەتێك لە ناو ئاوەکاندا ئەم گۆرانی یەی دەوت
لە ئاوە سەوزەکانی هاوینا
وەك بڵێی لە وێرانەدا بژی

بە هەناسەمان
ئێمە یەکتری ئالوودە دەکەین
ئالوودە بە تەقوای بەختەوەری
ئێمە لە دەنگی هەوا دەترسین
لە شاڵاوی سێبەری دوودڵی
بۆ باخی ماچمان، ڕەنگمان تێك دەچێ
ئێمە لە هەموو میوانییەکانی تەلاری نوورا
لە ترسی ڕووخان گیانمان دەلەرزێ

ئێستا تۆ لێرەی
بەربڵاو وەکوو عەتری ئەقاقی
لە کۆڵانەکانی بەیانییا
قورس لەسەر سینەم
لە دەستما داغ

لە پرچەکانما مەست ، سووتاو، بێهۆش
ئێستا تۆ لێرەی

شتێکی زۆرو تاریك و گەورە
شتێکی پەشێو وەك دەنگی دەست پێنەگەیوی رۆژ
بەسەر بیلبیلەی پەرێشانمدا
دەگەرێ و خۆی بڵاودەکاتەوە
ئەڵێی من لەسەرچاوەکەم دەگرن
ئەڵێی من لە لاسکەکەم دەچنن
ئەڵێی دام دەخەن وەك دەرگا بەسەر ساتەکانی تری داهاتوودا
ئەڵێی..
چیتر نابینم

لەسەر خاکێکی بێ پیت رِوواوین
لەسەر خاکێکی بێ پیت دەبارێین
ئێمە " هیچ" مان لەسەر رێگەمان دی
بەسواری ئەسپە زەردە باڵدارەکەی خۆی
وەك پاشا رێگەی دەبڕی

حەیف ئێمە بەختیار و ئارامین
حەیف ئێمە دڵتەنگ و بێدەنگین
بەختەوەر چونکە خۆشمان دەوێ
دڵتەنگیش چونکە ئەوین نەفرینە
******

بووكەشووشەی قورمیشی

لەوەش زیاتر ، ئاه ، بەڵێ
لەوەش زیاتر ئەتوانی بێ دەنگ بی

ئەتوانی چەندین سەعات
بە نیگایەك وەكوو نیگای مردوو نەگۆڕ
لە دووكەڵی جگەرەیەك رابمێنی
لە شێوەی یەك دانە فنجان رابمێنی
لە گوڵی بێگیانی قاڵی
لە هێڵی وەهمیی سەر دیوار
ئەتوانی بە پەنجەی وشك
پەردە لادەیت و ببینی

لە ناو كۆڵان بارانێكی توند ئەبارێ
منداڵێ بە كۆلارە رەنگاورەنگەكانیەوە
لە ژێر تاقێكا وەستاوە
عەرەبانەیەكی رزیو بەپەلەیەو بە جەنجاڵی
گۆرەپانی چۆڵ جێدێڵێ
ئەتوانی لە شوێنێكا بمێنیتەوە
لە كەناری پەردەكەدا، بەڵام كەڕ، بەڵام كوێر
ئەتوانی بەرز هاوار كەی
بە دەنگێكی زۆر ساختەیی و زۆر بێگانە
" خۆشم دەوێی"

بە زیرەکی خۆت ئەتوانی مل کەچ بکەی
هەرچی مەتەڵی گرانە
بە تەنیایی ئەتوانی خشتەیەك حەل کەی
ئەتوانی بەدۆزینەوەی وەڵامێکی پروپووچیش دڵت خۆشکەی
وەڵامێکی پروپووچی پێنج شەش پیتی

بە درێژایی تەمەن ئەتوانی چۆك دادەی
بەسەرێکی کزەوە لە پەنا مەرقەدێکی ساردا

لە گۆرێکی نادیارا ئەتوانی یەزدان ببینی
ئەتوانی بە پارەیەکی ئاسن ئیمان بەدەست بێنی
ئەتوانی لە کونجی مزگەوتا بگەنیێ
وەکوو زیارەتنامە خوێنەرێکی پیر

وەکوو سفر لە لێکدان و کۆو دەرکردن
ئەتوانی بەردەوام یەك ئەنجامت هەبێ
ئەتوانی چاوی تۆ لەقۆزاخەی ژینا
وەکوو دوگمەی سواوی کەوشێکی کۆنە سەیر بکەی
ئەتوانی وەك ئاو لەناو چاڵاوی خۆتا وشك ببی
ئەتوانی جوانیی یەك لەحزە بە شەرمەوە
وەك وێنەیەکی رەشی فەوریی ناشیرین
لە بنی سندووقەکەتدا بشاریەوە
ئەتوانی لە چوارچێوەی خاڵیی رۆژێکا
وێنەی مەحکوومێك یابەزیوێك یا لەخاچ دراوێك هەڵبواسی
ئەتوانی بە دەمامك درزی دیوارەکەت داپۆشی

ئەتوانی تێکەڵی دەوری پووچتر ببی

ئەتوانی وەك بووکە شووشەی قورمیشی بی
بە دووچاوی شووشە دنیای خۆت ببینی
ئەتوانی لە ناو بەرگی قەیفەدا
بە جەستەی پڕی پووشەوە
بۆ ساڵەها لە پەنا تۆرو پوولەکەدا بخەوی
ئەتوانی لەگەڵ گوشینی هەرزەکارانەی هەردەستێ
بێ هۆ هاوار کەیت و بلـێی
" ئاه، من چەند بەختەوەرم"

******

کۆمەڵە هۆنراوەی لەدایکبوونێکی تر

باڵندە تەنیا باڵندە بوو

باڵندە وتی" چ بۆنێکە ئاه..، چ هەتاوێکە
بە هار هاتووە و
منیش دەکەومە دوای هاوجووتی خۆم"

باڵندە لەسەر هەیوانەکەوە وەکوو پەیامێ هەڵفری و رۆیی

باڵندە ورد بوو
باڵندە بیری نەدەکردەوە
باڵندە رۆژنامەی سەیر نەدەکرد
باڵندە قەزری کەسی لانەبوو
باڵندە مرۆڤی نەدەناسی

باڵندە دەفڕی
بە ئاسمانا
بەسەر گڵۆپە ترسناکەکانا
لە بەرزییەکی زۆرا دەفڕی
وەکوو شێت، ساتە شینەکانی تاقی دەکردەوە

باڵندە ، ئاه، تەنیا باڵندە بوو

****

باڵندە دەمرێ

دڵم گیراوە
دڵم گیراوە

ئەچمە هەیوان و سەرپەنجەکانم
بەسەر رووی پێستی هەڵکشاوی شەودا دەهێنم
چراکانی پەیوەندی تاریکن
چراکانی پەیوەندی تاریکن

هیچ کەسێ من بە
خۆر ناناسێنێ
کەس بۆ میوانی چۆلەکەم نابا
فڕین یادت بێ
باڵندە دەمرێ

****

یەک پەنجەرە لەبۆ دیتن

A Lonely Woman

The Life and Selected Poems of

Forough Farrukhzad

Translated by
Aram Qaradaghy

2001

یەک پەنجەرە لەبۆ بیستن